

ҚАЗАҚСТАН ҰЛТТЫҚ БАНКІ

Инфляцияға шолу

2018 жылғы 1-тоқсан

Алматы, Қазақстан

Инфляцияға шолу Ұлттық Банктің тоқсандық басылымы болып табылады, инфляцияға әсер ететін негізгі макроэкономикалық факторларды талдауды, сондай-ақ қысқа мерзімді және орта мерзімді перспективадағы макроэкономикалық өлшемдердің болжамын қамтиды.

Құжат Ұлттық Банктің ресми интернет-ресурсында қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде электрондық нұсқада жарияланады.

Макроэкономикалық көрсеткіштердің болжамы 2018 жылғы 15 мамырдағы жағдай бойынша статистикалық ақпарат негізінде дайындалды.

МАЗМҰНЫ

Резюме	4
I. Макроэкономикалық жағдайлар және қаржы секторының дамуы.....	6
1. Сыртқы макроэкономикалық жағдайлар.....	6
1.1 Әлемдік тауар нарықтарындағы ахуал.....	6
1.1.1 Мұнай нарығы.....	6
1.1.2 Түсті металдар нарығы	8
1.1.3 Азық-түлік нарығы	8
1.2 АҚШ-тағы экономикалық ахуал және ФРЖ мөлшерлемесі.....	9
1.3 Қазақстанның саудадағы әріптестер елдеріндегі экономикалық ахуал.....	11
1.3.1 Біріктірілген сыртқы ІЖӨ.....	11
1.3.2. Біріктірілген сыртқы ІЖӨ.....	12
1.3.3 Ақша нарығының мөлшерлемелері.....	13
1.3.4 Валюта бағамдары.....	14
1.4. ҚР төлем балансы.....	15
2. Ішкі экономика	18
2.1 Ақша-кредит саясаты және қаржы секторын дамыту	18
2.1.1 Ақша нарығы және ҚРҰБ операциялары	18
2.1.2 Валюта нарығы және ҚРҰБ шетел валютасымен операциялары.....	19
2.1.3 Депозит нарығы	19
2.1.4 Кредит нарығы	20
2.1.5 Ақша агрегаттары.....	22
2.2 Бағалар және инфляциялық процестер.....	22
2.2.1 Тұтыну бағаларының индексі.....	22
2.2.2 Нақты және ішкі сектордағы бағалар.....	23
2.2.3 Инфляциялық күтулер	24
2.3 Нақты сектордың дамуы.....	25
2.3.1 Ішкі сұраныс.....	25
2.3.2 Ішкі өндіріс	28
2.3.3 Еңбек нарығы және жұмыссыздық.....	30
2.4 Бюджет саясаты.....	33
II. Негізгі макроэкономикалық көрсеткіштер болжамы және ақша-кредит саясатының бұдан былайғы бағыттары.....	35
1. Болжамдарға арналған сыртқы өлшемдердің негізгі жорамалдары.....	35
2. Базалық сценарий бойынша болжам.....	36
3. Орта мерзімді перспективадағы тәуекелдер	38
Негізгі терминдер және ұғымдар.	41
Негізгі қысқартулар тізімі	45

РЕЗЮМЕ

Ұлттық Банк 2018 жылғы 4 маусымда базалық мөлшерлемені кезекті төмендету туралы шешім қабылдады. Бұл ағымдағы жылдың басынан бастап базалық мөлшерлемені - +/- 100 базистік тармақтарды сақтай отырып 10,25%-дан бастап 9,00%-ға дейін төртінші төмендету болып табылады. Инфляция деңгейі 2018 жылы белгіленген 5-7% деңгейінде нысанды дәліздің ішінде қалуын жалғастыруда, мамырда жылдық инфляция 2017 жылғы желтоқсандағы 7,1% -бен салыстырғанда 6,2%-ға дейін төмендеді. Өндірушілердің азық-түлік саласындағы бағасының төмендеуі, салыстырмалы түрде тұрақты теңге бағамы кезіндегі сыртқы инфляциялық аяның азаюы, фискалды саясаттың бейтарап ықпалы инфляция төмендеуінің факторлары болып табылады.

Төмендеу үрдісіне қарамастан, халықтың инфляциялық күтулері тұрақты емес болып қалуда. Теңгенің АҚШ долларына қатысты номиналды төмендеуіне әкелген ағымдағы жылдың сәуіріндегі сыртқы аяның теріс ықпалы мамырда айтарлықтай төмендеген инфляциялық күтулердің қысқа мерзімді көтерілуіне әкелді. Халықтың күтетін бір жыл алға инфляцияны сандық бағалау мамырда 6,0%-ды (2017 жылғы желтоқсанда 7,1%-ды) құрады және 2019 жылға инфляция дәлізінің жоғары шегі 4-6% шамасында тұр.

Ұлттық Банк «2018 жылғы мамыр-маусым» болжамдық раунды шеңберінде ағымдағы және келесі жылға инфляция бойынша болжамды нақтылады. Жаңа болжамдарға сәйкес жылдық инфляция 2018 жылы 5-7% нысаналы дәліз ішінде болады, 2019 жылы жаңа 4-6% нысаналы дәлізге бірте-бірте ене бастайды, бұл ретте дәліздің жоғары жартысы шегінде сақталатын болады. Алдыңғы «2018 жылғы ақпан-наурыз» болжамдық раундымен салыстырғанда инфляцияның траекториясы көтерілуі жағына қарай қайта қаралды.

Ұлттық Банк ақша-кредит талаптарын бейтарап ретінде бағалауын жалғастыруда. Базалық мөлшерлеменің жаңа деңгейі нақты көрсетуде экономикалық өсудің ұзақ мерзімді әлеуетті қарқындарына сәйкес келеді, теңгенің нақты көрсетудегі айырбастау бағамы өзінің тепе-тең қалпында болуын жалғастыруда, ақша нарығындағы ахуал артық құрылымдық өтімділікпен сипатталады. Алайда инфляциялық күтулерді басқару және одан әрі төмендету мақсатында ақша-кредит талаптары болашақта неғұрлым қатаң сипат алатындығы жоққа шығарылмайды.

2018 жылдың бірінші тоқсанының қорытындылары бойынша нақты ІЖӨ-нің өсуі 4,1% болып бағаланады. Ұлттық Банктің жаңартылған болжамдарына сәйкес Brent маркалы мұнай бағасын бір баррель үшін 60 АҚШ доллары деңгейінде көздейтін базалық сценарий кезінде Қазақстанның нақты ІЖӨ-нің өсуі 2018 жылдың қорытындысы бойынша 3,5%-ды құрайды. 2018 жылы экономикалық белсенділіктің серпіні алдыңғы бағалаулармен салыстырғанда неғұрлым оң болып бағаланады, бұл ішкі тұтынушылық және инвестициялық сұраныстың жандауымен байланысты. Орта мерзімді болашақта экономика тұтынушылық сұраныс пен экспорттың серпіндегі күтілетін баяулау процесіне байланысты неғұрлым қалыпты қарқындармен өседі. Базалық сценарий кезінде 2019 жылдың қорытындылары бойынша Қазақстанның экономикалық өсуі 2,7%-ды құрайды.

Ұлттық Банктің жаңартылған бағалауы бойынша бірінші рет 2014 жылдан бастап шығарылымның айырмасы оң аймақта болады, алайда оң айырма қысқа мерзімді перспективада байқалады, ал орта мерзімді перспективада шығарылым өзінің әлеуетті деңгейлеріне жетеді. Тиісінше, шығарылым айырмасының проинфляциялық сипаты шектеулі болады.

Ұлттық Банк бұдан былайғы дезинфляциялық процестердің қарқындарын шектейтін орта мерзімді болжамдардың тәуекелдер картасын қайта қарады. Тұтынушылық кредиттеудің оң серпінімен қолданған халықтың ақша кірістері өсуі аясында ішкі тұтынушылық сұраныстың өсуі негізгі тәуекел болып табылады. Ұсыныстар тарапынан,

негізінен энергия ресурстары, жанар-жағар май материалдарының нарығымен, сол сияқты өнеркәсіптік өнімді өндіруші кәсіпорындар бағасының жоғары индексімен байланысты күйзелістердің ықтималдығы сақталады.

Сыртқы монетарлық талаптарды қатаңдатумен, сол сияқты энергия ресурстарына және азық-түлікке әлемдік бағалардың өсуімен байланысты инфляция импортының күтілетін күшеюімен және саудадағы әріптес елдердегі инфляциялық процестердің ықтимал жылдамдатылуымен байланысты проинфляциялық тәуекелдер өсу жағына қарай қайта қаралды.

Оған қоса, энергия ресурстарына неғұрлым жоғары ағымдағы мәндер аясында мұнай бағасының бір баррель үшін 40 АҚШ долларына дейін құлдырау тәуекелі төмендеді. Мұнай нарығындағы көтеріңкі серпін Үндістан және Қытай тарапынан сұраныстың өсуіне, сол сияқты Иран тарапынан мұнай ұсынысының ықтимал қысқаруына байланысты. Осы тәуекелдің әлсіреуі айырбастау бағамы мен инфляция импорты серпініне қатысты айқын еместікті төмендетеді. Фискалды импульс тәуекелдерін іске асыру және мұнай бағасы құбылмалылығының ықтималдығы өзгерген жоқ.

Сонымен қатар, мұнай бағасының бір баррель үшін 40 АҚШ долларына дейін құлдырауын көздейтін неғұрлым тәуекелді сценарийді Ұлттық Банк базалық сценариймен бірдей қарастырды. Осы сценарий іске асқан кезде инфляция 2018-2019 жылдары нысаналы дәліздің жоғарғы шегіне шығуы мүмкін, ал ІЖӨ-нің өсу қарқындары 2019 жылы 1,2%-ға дейін баяулайды. Ақша-кредит саясатын қатаңдату Ұлттық Банктің ықтимал реакциясы болып табылады және монетарлық саясатты жүргізу талаптары бейтараптан тежеу жағынан ауысатын болады. Бұдан әрі, тәуекелдер балансын бағалау кезінде Ұлттық Банк жоғарыда жазылған сыртқы және ішкі факторларды ғана емес, мемлекеттің бюджет және тарифтік саясаты бойынша шешімдерді де назарға алатын болады, өйткені бұл шешімдер инфляцияның және ІЖӨ-нің серпініне айтарлықтай ықпал ететін болады.

I. МАКРОЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЛАР ЖӘНЕ ҚАРЖЫ СЕКТОРЫНЫҢ ДАМУЫ

1. СЫРТҚЫ МАКРОЭКОНОМИКАЛЫҚ ЖАҒДАЙЛАР

1.1 Әлемдік тауар нарықтарындағы ахуал

1.1.1 Мұнай нарығы

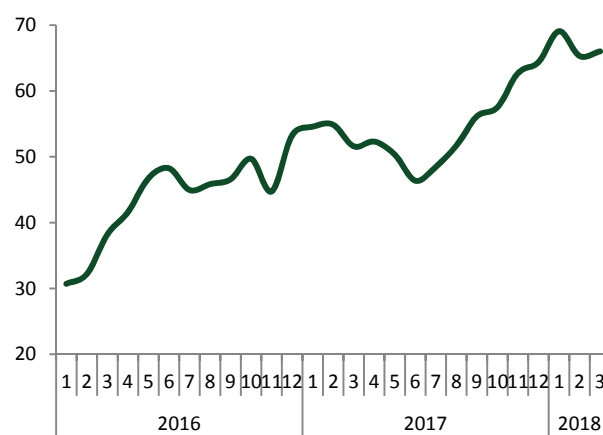
2018 жылғы бірінші тоқсанның қорытындысы бойынша Brent маркалы мұнайдың орташа бағасы бір баррель үшін 66,8 АҚШ долларын құрады (1-график). Өткен тоқсанмен салыстырғанда баға 8,6%-ға, ал 2017 жылғы тиісті тоқсанмен салыстырғанда 24,5%-ға өсті.

Мұнайдың бағасы кейбір мұнай өндірушілер тарапынан әлемдік сұраныстың одан әрі нығаюмен және ұсыныстың өсу қарқынның бәсеңдеуімен негізделген мұнайға деген созылмалы тапшылықтың ықпалында болды (2-график). 2018 жылғы бірінші тоқсанда қалыптасқан ахуалдың нәтижесінде мұнайды тұтыну өндіру көлемінен жоғары болды.

Әлемде мұнайды тұтынудың өсу қарқыны мынадай факторларға қатысты аздап жеделдеді. Біріншіден, АҚШ-қа импорттық жеткізулер елдің өнеркәсіптік және көлік секторларының оң серпіні аясында айтарлықтай ұлғайды. Екіншіден, Үндістанда қатарынан төрт тоқсанда ұлттық салық салу жүйесінің реформасынан кейін автомобильмен жүк тасуға байланысты ахуалдың жақсаруы, сондай-ақ елде автомобильдер мен скутерлерді пайдаланудың танымал болуының өсуі аясында сұраныстың өсуі байқалып отыр. Мұнайды қайта өңдеу қуаттарының ұлғаюы және отының стратегиялық қорларының өрістеуі нәтижесінде Қытайдағы мұнай импорты көрсеткіштерінің жоғары болуы да әлемде мұнайды түпкілікті тұтынудың өсуіне оң әсер етті. Латын Америкасы елдері мен ЕО елдері тарапынан мұнайға сұраныстың қысқаруы тежеуші фактор болды (3-график).

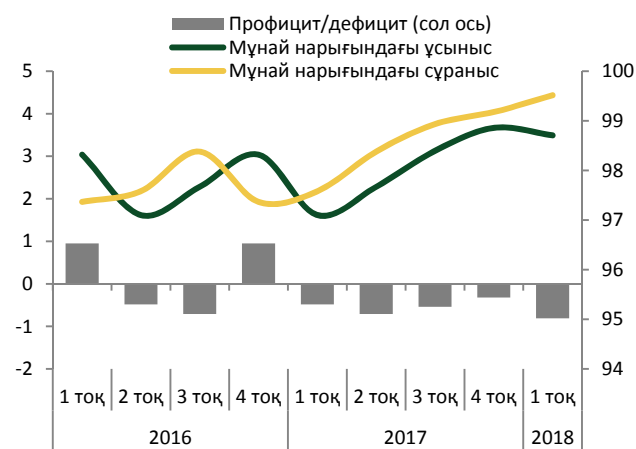
Әлемдегі мұнай өндірісінің өсу қарқыны айтарлықтай құлдырағаннан кейін 2017 жылдың соңында жоғарылады (4-график). Мұнайдың әлемдік өндірісінің өсуіне айтарлықтай үлесті бұрынғыша ОПЕК-тен тысқары елдер қосуда, оларда 2018 жылғы бірінші тоқсанда мұнай өндіру 1,3%-ға (2017

1-график. Brent сұрыпты мұнай бағасы бір айда орташа алғанда

Дереккөз: U.S. Energy Information Administration (EIA)

2-график. Әлемдік мұнай нарығындағы сұраныс пен ұсыныс, тәулігіне млн. баррель

Дереккөзі: U.S. Energy Information Administration (EIA)

жылғы 4-тоқсанда 1,1%-ға) өсті. ОПЕК-тен тысқары елдер арасында мұнай өндіру бойынша басты көшбасшы тағы да АҚШ болды, онда мұнай өндіру көлемі 2017 жылғы тиісті тоқсанда 11,3%-ға өсті. ОПЕК-тен тысқары елдерде мұнай өндіруді күрт төмендеуі Канадада және ЕО-да байқалды, оған көптеген мұнай өңдеу зауыттарының жоспарлы жөндеуге жабылуы, сондай-ақ Солтүстік теңіздегі Forties құбырының қайтадан тұрып қалуы себеп болды.

Жалпы алғанда 2018 жылғы наурыздың қорытындысы бойынша ОПЕК елдерінің мұнай өндіруді қысқарту жөніндегі келісімнің талаптарын орындауы атап өтіледі. Мұнай өндіру Анголада, Кувейтте, БАӘ-де және Венесуэлаа төмендеді. ОПЕК елдерінің мұнай өндіруді қысқартуы Ирак пен Экваторлық Гвинеяның өндіру көлемінің ұлғаюымен аздап теңестірілді.

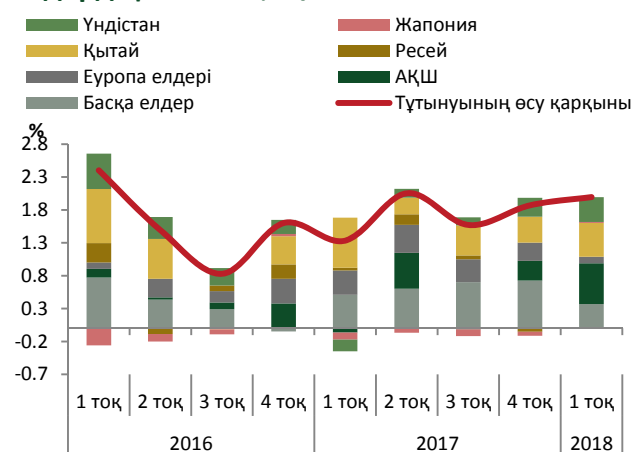
1.1.2 Түсті металдар нарығы

2017 жылғы бірінші тоқсанда түсті металдар нарықтары әртүрлі бағыттағы серпінді көрсетті: алюминийдің, мыстың және қорғасынның құны төмендеді, ал мырыштың бағы аздап өсті. Нәтижесінде аталған металдар бағасының орташа алынған индексі алдыңғы тоқсандағы қалыпты өсуден кейін төмендеді (5-график).

Өткен кезеңде түсті металдар нарықтарының баға серпініне Қытай жаңа жылын мерекелеу аясында Қытайдағы сауда белсенділігінің бәсеңдеуі, сондай-ақ АҚШ-тың болат пен алюминий импортына кедендік баждарды енгізуі айтарлықтай теріс ықпал етті. Мөлшерлеменің көтерілуінің жалғасып отырған цикліне қарамастан АҚШ долларының кейбір әлсіреуі базалық металдар нарығына оң әсер етті.

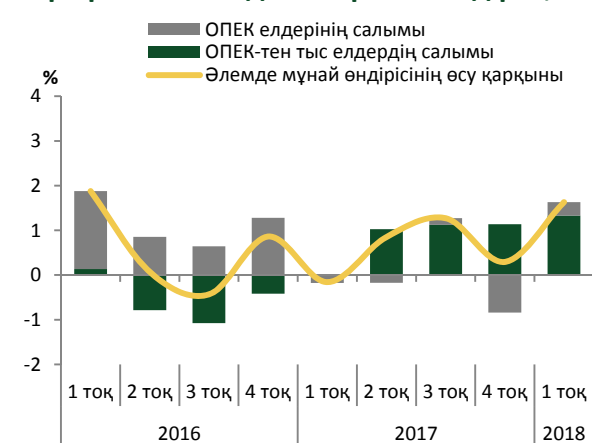
Thomson Reuters компаниясының деректері бойынша алюминийдің бағасы 2017 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 2018 жылғы наурызда 1,2%-ға төмендеді. Жоғарыда көрсетілген теріс факторлардан басқа, алюминий бағасының қалыптасуына АҚШ-тың Қытайдан алюминий фольгасының импортына демпингке қарсы баждарды енгізуі де әсер етті. Бұл ретте металл бағасы

3-график. Әлемде мұнайды тұтыну және елдердің салымы, ж/ж

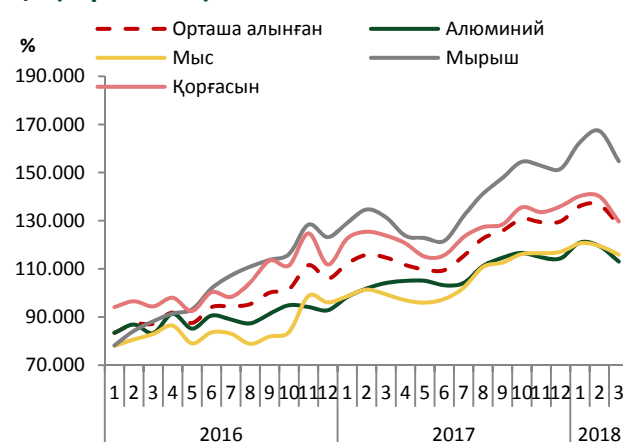
Дереккөзі: U.S. Energy Information Administration (EIA)

4-график. Әлемдегі мұнай өндірісі, ж/ж

Дереккөзі: U.S. Energy Information Administration (EIA)

5-график. Мыс, алюминий, мырыш және қорғасын бағасының индексі (2015 ж. қаңтар=100 %)

Дереккөзі: Bloomberg деректері бойынша ҚРҰБ есептері

Қытай тарапынан өндірістің қысқаруына, сондай-ақ Жапония мен Солтүстік Америка тарапынан тұрақты сұранысқа байланысты жоғары белгілермен сақталды.

Мыстың бағасы тоқсан ішінде 0,9%-ға төмендеді, бұған әлемдік қорлардың өсуі айтарлықтай дәрежеде себепші болды. Мыс нарығының баға серпініне әлемдегі жетекші мыс өндіруші Codelco компаниясы ұсынысының қысқаруы бойынша қауіптің өрістеу қолдау жасады, бұл компанияда реттелмеген еңбек дауаларының тәуекелі ұлғайды.

Мырыш тоқсан ішінде әлемдік қорлардың төмендеуі, сондай-ақ Қытайдың мырыш өндіретін солтүстік-батыс провинцияларында ауа-райының қолайсыз болуына байланысты металл тасымалдау бойынша қиындықтар аясында 2,1%-ға қымбаттады.

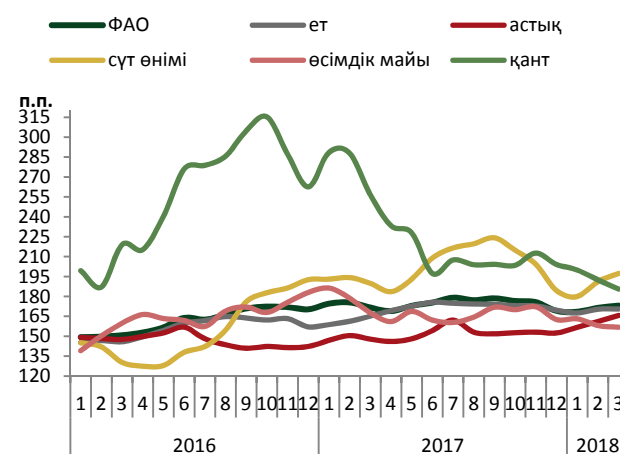
Қорғасынның бағасы тоқсан ішінде 4,6%-ға төмендеді. Қорғасынның бағасы Қытайдың қорғасын өндіретін зауыттары ұсыныстарының атмосфераны ластау көрсеткіштерінің нашарлауына байланысты ықтимал қысқаруына аясында ағымдағы белгілерде тұр.

1.1.3 Азық-түлік нарығы

Біріккен Ұлттық Ұйымының Азық-түлік және ауылшаруашылығы ұйымның деректері бойынша 2018 жылғы наурызда азық-түлік бағаларының ФАО индексі 2017 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 173,1%-ды құрады, баға 2,4%-ға өсті (6-график). Көрсеткіштің ұлғаюына сүт өнімі, астық және ет бағасының өсуі әсер етті. Өсімдік майы бағасының 2018 жылғы ақпан мен наурызда төмендеуі, сондай-ақ қарт нарығындағы көрсеткіштердің әлсіз болуы өсу көрсеткіштерін тежеу факторлары болды.

Астықтың бағасы тоқсан ішінде бидай, жүгері және күріш бағасының өсуін көрсете отырып 8,7%-ға өсті. Бидай бағасын белгілеу 2018 жылы ауа-райының ұзаққа созылған құрғақ болуы аясында АҚШ тарапынан, сондай-ақ өңірдегі кейбір елдерде ауа-райының суық және ылғалды болуына байланысты Еуропа тарапынан ұсыныстың

6-график. ФАО бағасының индексі (2002-2014 жж.=100 п.т.)

Дереккөзі: БҰҰ ПСО

күтіліп отырған төмендеуіне байланысты көтерілді. Астықтың бағасына жүгері мен күрішке әлемдік сұраныстың жоғары болуы, Аргентинадағы жүгері өнімі түрлерінің нашарлауы, сондай-ақ мұнайдың әлемдік бағасының өсуі айтарлықтай қолдау жасады.

Әлемдік нарықтағы сүт өнімі 2017 жылғы наурызбен салыстырғанда 4,0%-ға, ал 2017 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 7,0%-ға қымбаттады. Баға өсуінің күшеюіне сұраныстың, әсіресе Қытай, АҚШ және Еуропа тарапынан сұраныстың айтарлықтай өсуі себепші болды. Сүт өнімі бағасының өсуіне байланысты аухал Жаңа Зеландиядағы сүт өнімдерінің күтіп отырғанмен салыстырғанда неғұрлым төмен көлемін ұлғайтты.

Ет бағасының 2017 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 0,5%-ға көтерілуі Қытайда қой етіне сұраныстың белсенді болуына, сондай-ақ Еуропадан шошқа етін әкелудің төмендеуіне байланысты болды. Жаңа Зеландиядан жеткізілудің ұлғаюы бойынша күтулердің өсуі нәтижесінде сиыр етіне сұраныстың нашарлауы байқалды.

Қанттың бағасы жылдың алғашқы айында әлемдегі ірі қант өндірушілер болып табылатын Таиландта, Үндістанда және Еуропада өндірудің кеңеюіне байланысты үш жылдық минимумға ете отырып 9,1%-ға төмендеді.

Соя, рапс және күнбағыс майы бағасының құлдырауына байланысты өсімдік майының бағасы төмендеді. Биодизель импортын жаңартуға әлемдік сұраныстың және ниеттің кеңеюі аясында пальма майы бағасының өсуі тежеуші фактор болды.

1.2 АҚШ-тағы экономикалық ахуал және ФРЖ мөлшерлемесі

2018 жылғы бірінші тоқсанда АҚШ экономикасы мұнайдың әлемдік бағасының өсуі, сондай-ақ бұрын енгізілген салық жеңілдіктерінің нәтижесінде экономика субъектілері белсенділігінің ұлғаюы және протекционизм саясатының жалғасуы жағдайында өсудің оң серпінін көрсетті. АҚШ-тың Сауда министрлігінің Экономикалық талдау бюросының деректеріне сәйкес 2018 жылғы бірінші

тоқсанда 2017 жылдың тиісті тоқсанымен салыстырғанда АҚШ-тың экономикасы 2,9%-ға өсті (7-график). Өсудің басты драйвері айтарлықтай ұлғайған, әсіресе жабдық пен тұрғын емес үй-жайларды сатып алуда ұлғайған жалпы ішкі инвестициялар, сондай-ақ мемлекеттік шығыстар мен экспорттың айтарлықтай өсуі болды. АҚШ экономикасының өсуіне өткен жылдың базасының жоғары болуына байланысты тұтынушылық шығыстардың өсуінің бәсеңдеуі тежеуші әсер етті.

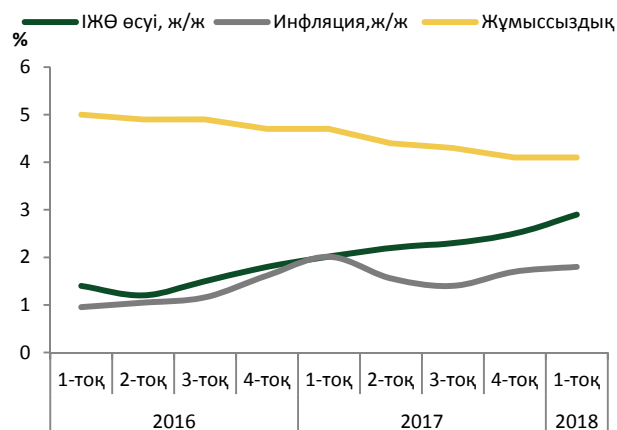
Жылдық инфляция аздап жеделдеді, бұл көлік құралдары мен демалысқа арналған заттарды сатып алудың өсумен түсіндіріледі, сонымен қатар коммуналдық қызметтер, атап айтқанда электр энергиясы мен газ құнының өсуі байқалды.

Еңбек нарығында оң серпін жалғасты. Жұмыссыздық бойынша жәрдемақы алу үшін өтініш білдірген жұмысшылардың саны соңғы 50 жылдағы ең төменгі деңгейге дейін құлдырады. Сондай-ақ жалақы мен жұмыс берушілерге жәрдемақылардың өсуі байқалды. Жұмыссыздық деңгейі 2017 жылғы төртінші тоқсанмен салыстырғанда өзгерген жоқ және 4,1%-ды құрады.

АҚШ ФРЖ Ашық нарықтар жөніндегі комитеті 2018 жылғы наурыздағы отырыстың қорытындысы бойынша базалық мөлшерлемені жылдық 1,00-1,50%-дан 1,25-1,75%-ға дейін көтерді (8-график). Базалық пайыздық мөлшерлеме 2017 жылғы наурыздан бастап төртінші рет көтерілді, ал пайыздық мөлшерлеме 0,75-1,00% деңгейінде болды. Мөлшерлемені көтеру туралы шешім еңбек нарығының орнықты дамуымен, сондай-ақ Америка экономикасының қалыпты өсу қарқынымен негізделді.

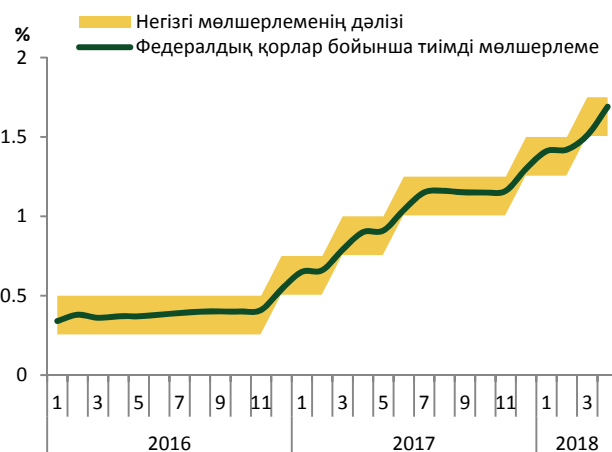
ФРЖ болжамы бойынша басты мөлшерлеменің мәні 2018 жылы 2,1%-ды, ұзақ мерзімді перспективада 2,9%-ды құрайды.

7-график. АҚШ экономикасының көрсеткіштері

Дереккөздер: U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA), U.S. Bureau of Labor Statistics (BLS)

8-график. АҚШ-тағы мөлшерлемелер

Дереккөзі: Reuters

1.3 Қазақстанның сауда әріптестері елдеріндегі экономикалық ахуал

1.3.1 Біріктірілген сыртқы ІЖӨ

Қазақстанның халықаралық сауда құрылымы туралы негізгі деректер негізінде есептелетін және Қазақстанның экспортына сұранысты сипаттайтын біріктірілген сыртқы ІЖӨ көрсеткіші 2017 жылғы төртінші тоқсанмен салыстырғанда талдау жасалып отырған кезеңде аздап төмендеді (9-график). Осы төмендеудің негізгі себебі ЕО экономикаларының бәсеңдеуі болды, ал Ресей экономикасының өсуі жағымды үлесі қосты. Қытай экономикасының үлесі өзгеріссіз қалды (10-график).

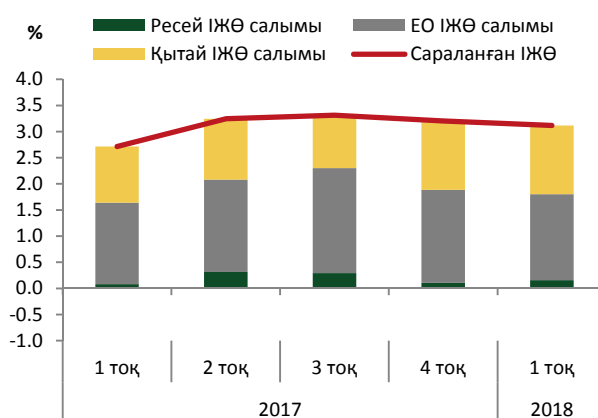
Қытай ІЖӨ-нің өсуінің жылдық қарқыны 2018 жылдың бірінші тоқсанында 6,8%-ды құрап, үш тоқсан бойы өзгеріссіз қалды.

Қытай экономикасының жағымды өсуіне қоршаған ортаны ластауды шектеу жөніндегі шараларға қарамастан, өнеркәсіп өндірісінің ұлғаюы ықпал етті. Бөлшек сауданың өсуі ішкі тұтынудың ұлғаюымен, сондай-ақ экспорт тауарларына жоғары сұранысты қамтамасыз еткен әлемдік экономиканың өсуімен байланысты болды. Сонымен бірге жылжымайтын мүлік нарығының өсуі және бұрынғысынша мемлекеттің есебінен қаржыландырылатын негізгі капиталға инвестициялар көлемінің ұлғаюы байқалады. АҚШ-пен сауда қатынастарының ықтимал нашарлауы тәуекелдің сыртқы факторы болуын жалғастыруда. Қытай билігінің қаржы тәуекелдерімен күрестегі айтарлықтай батыл шаралары, атап айтқанда берешек көлемін төмендету үшін өңірлердегі инфрақұрылымдық жобаларды тоқтату, сондай-ақ қоршаған ортаны ластайтын бірқатар тиімсіз өнеркәсіп кәсіпорындарын жабу ішкі факторлар болып табылады.

Еуростаттың алдын ала деректері бойынша ЕО экономикасының өсуі 2018 жылдың бірінші тоқсанында 2,4% болды. Еуропа экономикасының аздап баяулауы көбіне Германиядағы және Франциядағы өнеркәсіп өнімін өндірудің өсу қарқынымен байланысты болды.

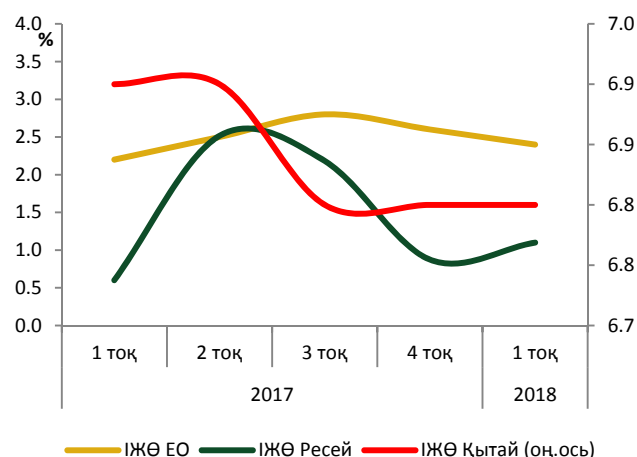
Еуропа валютасының нығаюының салдарынан экспорттық тауарлар құнының өсуі, сондай-ақ жаһандық нарықтардағы

9-график. Орташа алынған сыртқы ІЖӨ, ж/ж

Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

10-график. Қытай, Ресей, ЕО ІЖӨ нақты өсуі, ж/ж

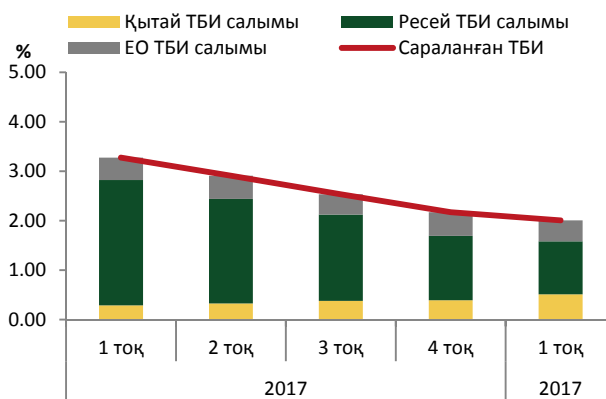
Дереккөзі: Bloomberg, Еуростат, Ресстат

қаржыландыру талаптарының ықтимал қатаңдануы ЕО ІЖӨ одан әрі өсуін тоқтататын факторлар болуы мүмкін.

Ресейдің Экономикалық даму министрлігінің алдын ала бағалауына сәйкес 2018 жылғы бірінші тоқсанда Ресей экономикасының өсу қарқыны 2018 жылғы бірінші тоқсанда 1,1%-ды құрады. ІЖӨ-нің өсуі өнеркәсіп өндірісінің және көлікпен жүк айналымының ұлғаюымен байланысты болды. Еуропа тарапынан энергия ресурстарына сұраныстың жоғары болуы жағдайында өнеркәсіп өндірісінің ұлғаюы көмір мен газды өндірудің өсуімен байланысты болды.

Экономиканың өсуіне құрылыс жұмыстары көлемінің қысқаруы жағымсыз әсер етті, бұл, өз кезегінде, негізгі капиталға инвестициялардың өсуінің баяулауына әкелді.

11-график. Орташа алынған сыртқы АБИ, ж/ж

Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

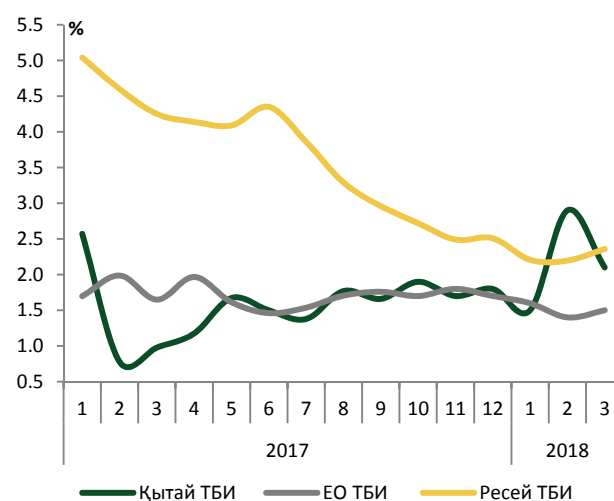
1.3.2 Біріктірілген сыртқы инфляция

Қазақстанның саудадағы негізгі әріптес елдеріндегі үлесі бойынша есептелген тұтыну бағаларының біріктірілген сыртқы индексі төмендеуін жалғастыруда (11-график). Бұл төмендеу Ресейде және ЕО-да инфляцияның төмен болуымен байланысты болды. Сонымен қатар Қытайда инфляцияның өсуі байқалады, бұл елдің индекстегі үлесінің өсуіне әкеп соқты (12-график). Сараланған сыртқы индекстің төмендеуі Қазақстандағы тұтыну бағаларына сыртқы инфляциялық қысымның әлсірегенін білдіреді.

Қытайда инфляцияның тоқсан ішіндегі серпіні ақпанда 2,9%-ға дейін жылдамдауынан кейін наурызда 2,1%-ға дейін баяулады. Инфляцияның ақпандағы күрт өсуі ай күнтізбесі бойынша Жаңа жылды мерекелеуге байланысты тұтынушылық сұраныстың кеңеюімен байланысты болды, бұл тұтыну бағаларының және көлік қызметтерінің (жолаушылар айналымының өсуі) өсуіне әкеп соқты.

Наурызда инфляцияның баяулауында азық-түлік тағамдары құнының төмендеуі, атап айтқанда, Қытайдағы тұтыну қоржынының негізгі элементтері болып

12-график. Қытай, Ресей, ЕО-дағы инфляция, ж/ж

Дереккөзі: Қытайдың ұлттық статистикалық бюросы, Еуростат, Reuters

табылатын шошқа еті мен көкөніс бағасының құлдырауы рөл атқарды.

ЕО-дағы іскерлік белсенділіктің өсуіне қарамастан инфляция наурызда 1,5%-ды құрап, қалыпты болып отыр. Инфляцияның төмен болуы жан басына шаққандағы нақты қолда бар кірістің өсу қарқынының әлсіз болуына байланысты болды. Төмен инфляция Италияда, Грецияда және Кипрде байқалды.

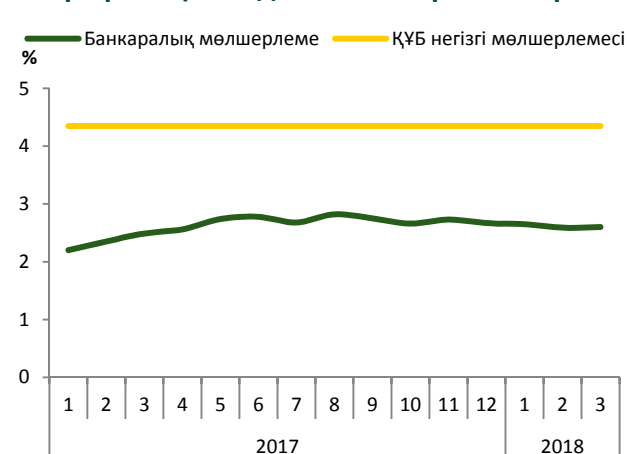
Қаңтар-ақпандағы Ресейдегі инфляцияның 2,2%-ға дейін баяулауынан кейін наурызда бұл көрсеткіш 2,4%-ды құрап, өсті. Инфляцияның мұндай жылдамдауы 2017 жылға қарағанда ертерек кезде жеміс-көкөніс өнімінің қымбаттауымен, қорлардың таусылуымен, сондай-ақ жолаушыларды темір жолмен тасымалдау тарифтерінің түзетілуімен байланысты болды. Бюджет секторындағы жалақының артуынан тұтынушылық сұраныстың өсуі, АҚШ тарапынан жаңа санкциялық шектеулердің енгізілуінен рубльдің құнсыздануы, футболдан әлем чемпионатының өткізілуіне байланысты кейбір қызмет түрлеріне деген сұраныстың өсуі қысқа мерзімді кезеңдегі инфляцияның аздап өсуінің тәуекелдері болып табылады.

1.3.3 Ақша нарығының мөлшерлемелері

2018 жылғы бірінші тоқсанда Қытай Халық Банкі негізгі мөлшерлемені бұрынғы деңгейде сақтады (13-график). Бұл ретте біркүндік SHIBOR мөлшерлемесінің орташа айлық шамасы 2018 жылғы ақпандағы 2,59%-дан наурызда 2,60%-ға ұлғайды.

ЕО-да нақты жалақылардың әлсіз өсуі инфляцияның шамамен нысаналы 2% деңгейінде бекуі үшін тоқтататын фактор болды. Инфляцияның нысаналы деңгейінен төмен 2% деңгейінде болуына байланысты ЕОБ ақша нарығының негізгі мөлшерлемелерін өзгеріссіз қалдырды (14-график). Сонымен қатар реттеуші егер инфляцияның орнықты үрдісі мақсаттарға сәйкес келмеген жағдайда, ұзарту мүмкіндігімен 2018 жылғы қыркүйектің соңына дейін ай сайын 30 млрд. еуро болатын активті сатып алу бағдарламасын

13-график. Қытайдағы мөлшерлемелер

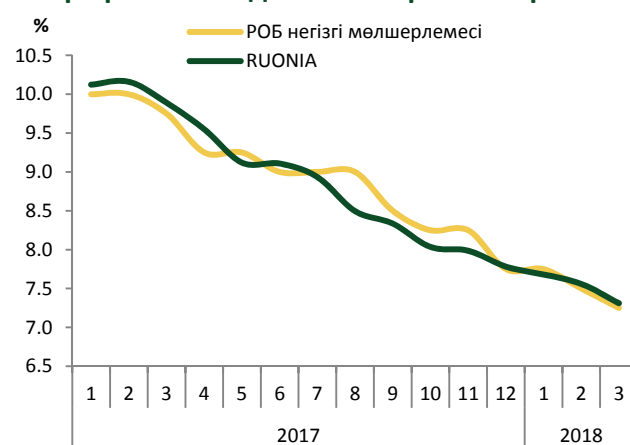
Дереккөзі: Reuters

14-график. ЕОБ-дағы мөлшерлемелер

Дереккөзі: Reuters

15-график. Ресейдегі мөлшерлемелер

Дереккөзі: Reuters

жалғастырады.

Инфляция деңгейінің орнықты төмен болуы, сондай-ақ инфляциялық күтулер серпінінің жоғарылуы жағдайында Ресей Банкі 2018 жылғы наурызда негізгі мөлшерлемені 7,50%-дан 7,25%-ға дейін төмендету туралы шешім қабылдады (15-график).

Соған қарамастан рубльдің құбылуы, еңбек өнімділігінің өсуінен басым қарқынмен нақты жалақының өсу қарқыны, сондай-ақ үй шаруашылықтары моделінің тұтыну жағына қарай өзгеруі инфляцияның өсуінің факторлары болып қала береді.

1.3.4 Валюта бағамдары

Юаньнің АҚШ долларына қатысты орташа айлық бағамы 2018 жылғы қаңтардағы 6,4274-тен 2018 жылғы наурызда бір АҚШ доллары үшін 6,3185-ке дейін нығайды (16-график).

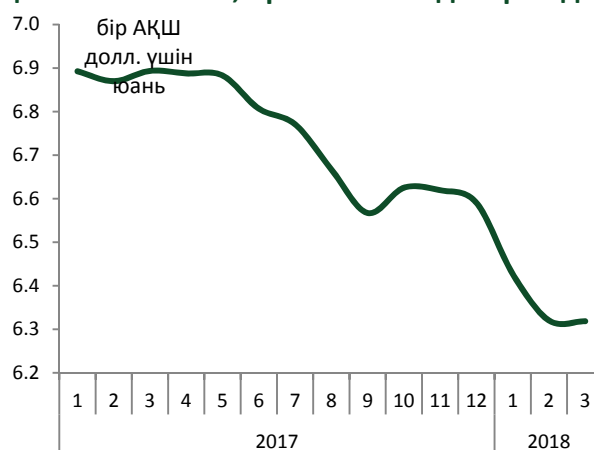
Әлемдік нарықта АҚШ долларының әлсіреуі, сондай-ақ юаньді Еуроодақтың бірден бірнеше орталық банкінің халықаралық резервтеріне қосу негізгі себептер болды. Сонымен қатар Қытай ұлттық валютасының нығайуына фьючерстерді мұнайға юаньмен саудаласудың басталуын күту ықпал етті.

Қарастырылып отырған кезеңде еуро 2018 жылғы қаңтардағы 1,2190 АҚШ долларынан 2018 жылғы наурызда орташа алғанда бір еуро үшін 1,2334 АҚШ долларына дейін нығайды (17-график). Германияда коалициялық үкіметті қалыптастыру мәселелері бойынша келісімге қол жеткізу аясында өңірде ахуалдың саяси тұрақтануы еуроның нығайуының маңызды себептерінің бірі болды.

Ресей рублінің АҚШ долларына қатысты 2018 жылдың бірінші тоқсанындағы бағамы әлсіреу үрдісін көрсетті. Бұл серпін көбіне мұнайдың әлемдік бағаларының құбылмалылығымен байланысты болды (18-график).

Наурызда рубльдің орташа алынған айлық бағамы 2017 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда наурызда бір АҚШ доллары үшін 57,10 рубльді құрап, 2,5%-ға әлсіреді.

16-график. Юаньнің АҚШ долларына қатысты бағамы, орташа алғанда бір айда

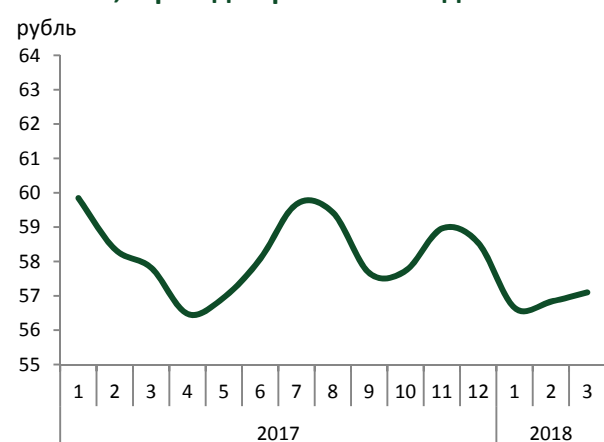
Дереккөзі: Reuters

17-график. АҚШ долларының еуроға қатысты бағамы, орташа алғанда бір айда

Дереккөзі: Reuters

18-график. Рубльдің АҚШ долларына бағамы, бір айда орташа алғанда

Дереккөзі: Reuters

1.4 ҚР төлем балансы

2017 жылғы төртінші тоқсанда қолайлы сыртқы конъюнктура төлем балансының көрсеткіштеріне оң әсер етті (19-график). Энергия тасымалдауыштар бағасын қалпына келтірумен сауда профицитінің ұлғаюы ағымдағы операциялар шотының теріс сальдосының 2016 жылғы төртінші тоқсандағы 2879,3 млн. АҚШ долл. салыстырғанда 745,1 млн. АҚШ долларына дейін немесе ІЖӨ-ге 1,5%-ға қысқаруына себепші болған негізгі фактор болды (20-график).

Негізгі экспорт тауарлары бағасының өсуі шетелдік инвесторға дивидендтер төлеудің ұлғаюына байланысты болды, бұл ағымдағы шот тапшылығының қысқаруын тежеді.

Қаржы шоты бойынша (резервтік активтерді қоспағанда) капиталдың таза ағыны қалыптасты.

Тоқсанның қорытындылары бойынша төлем балансының жалпы сальдосы 2,0 млрд. АҚШ долл. деңгейінде оң болып қалыптасты.

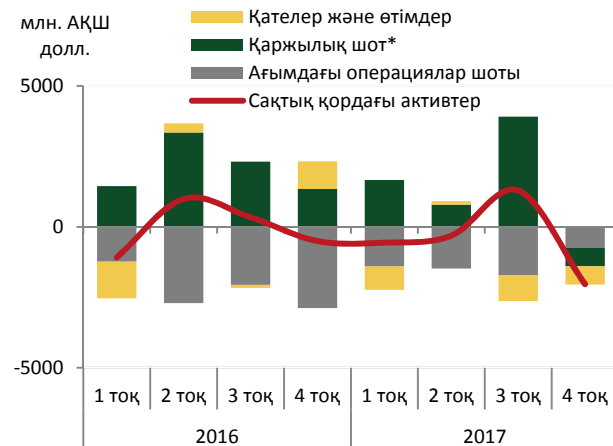
Тауарлар экспорты 2016 жылғы төртінші тоқсанмен салыстырғанда 14,1 млрд. АҚШ долларына дейін 34,5%-ға ұлғайды. Өсу негізгі тауар топтары (минеральдық өнімдер – 39,0%, оның ішінде мұнай және газ конденсаты (жалпы экспорттан 53,8%) – 40,9% (21-график) бойынша байқалды.

Импорттың өсу қарқынының баяулауы (9,3%-ға өсуі) байқалды. Тұтыну тауарлары бойынша импорттың өсімі 12,6%, көбінесе импорттың өсуіне негізделген азық-түлікке жатпайтын тұтыну тауарлары бойынша – 17,3% (азық-түлік тұтыну тауарлары бойынша – 6,2%) болды. Инвестициялық тауарларды әкелу (жалпы импорттан 36,3%) 7,8%-ға, аралық өнеркәсіптік тұтыну тауарлары – 10,1%-ға ұлғайды.

Нәтижесінде, сауда балансының оң сальдосы 2016 жылғы төртінші тоқсанмен салыстырғанда 2017 жылғы төртінші тоқсанда 2,2 есе өсті және 5,3 млрд. АҚШ долл. болды.

Халықаралық қызмет көрсету тапшылығы 2016 жылғы төртінші тоқсанның көрсеткішімен салыстырғанда экспорттың

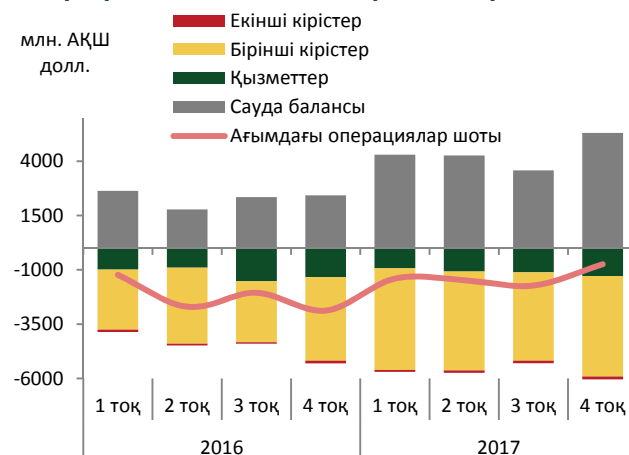
19-график. Төлем балансы, тоқсанға

Дереккөзі: ҚРҰБ есептері

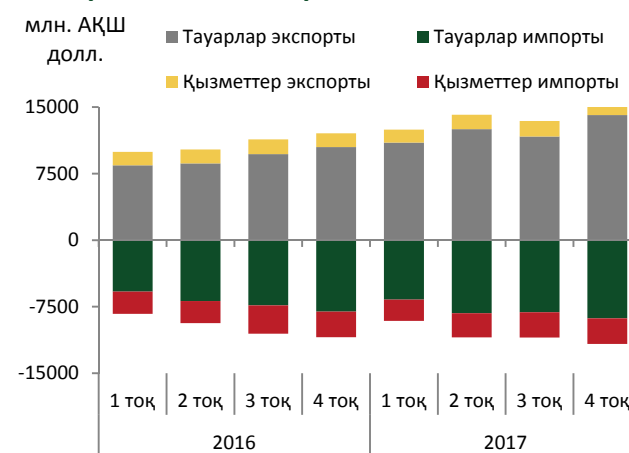
*ҚРҰБ резервтік активтерді қоспағанда (таза-түсім)

20-график. Ағымдағы операциялар шоты

Дереккөзі: ҚРҰБ

21-график. Тауарлар және қызметтер экспорты және импорты

Дереккөзі: ҚРҰБ

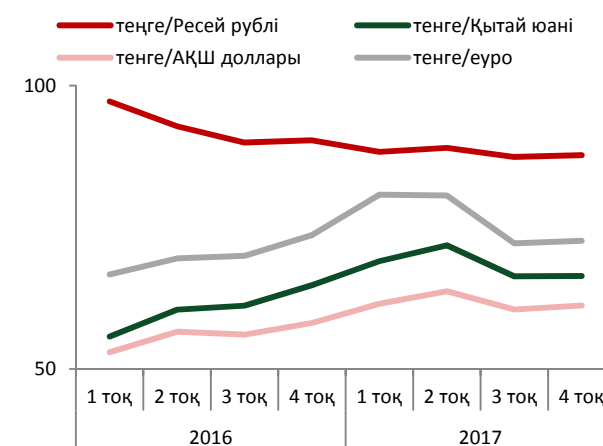
3,7%-ға өсуі есебінен 1,3 млрд. АҚШ долларына дейін 3,6%-ға төмендеді. (негізінен, бейрезиденттердің Қазақстанға іссапар шығыстарының өсуі). Бұл ретте қызмет көрсету импортының аздап ұлғаюы (0,3%-ға) байқалды. Ірі инфрақұрылымдық объектілер құрылысының аяқталуы нәтижесінде бейрезиденттердің құрылыс қызметі импортының төмендеуі (40,6%-ға) республиканың аумағында іске асыруға олардың қатысуына байланысты іскерлік қызмет көрсету (15,2%-ға) және теміржол және автомобиль көлігімен жүк тасымалдаулары бойынша көлік қызметі (11,3%-ға) көлемінің өсуімен өтелді.

Экспорттық кірістердің өсуі бейрезиденттердің тікелей инвестициялардан түскен кірістерінің 21,2%-ға ұлғаюына себепші болды. Кірістердің бір бөлігі, негізінен, мұнайгаз секторын және металлургия өнеркәсібін қаржыландыруға бағытталды. Тікелей инвестициялау қатынастарына байланысты емес кредиторларға сыйақы төлеу 9,4%-ға өсті. Нәтижесінде, инвестициялық кірістердің теріс сальдосы 4,3 млрд. АҚШ долларына дейін 21,1%-ға өсті, бұл осы арқылы ағымдағы шоттың қысқаруын тоқтата отырып, сауда балансының жақсаруын ішінара нивелирледі.

Қаржы шоты бойынша (резервтік активтерді қоспағанда) резиденттердің активтері аздап өскен кезде олардың міндеттемелерінің төмендеуі есебінен капиталдың таза ағыны 0,7 млрд. АҚШ долл. болып қалыптасты. Тікелей және қысқа мерзімді инвестициялар бойынша капитал ағыны портфельдік инвестициялар бойынша әкетілумен нивелирленді (22-график).

Шетелдік тікелей инвестициялар бойынша шетелдік компаниялардың қазақстандық кәсіпорындар алдындағы міндеттемелерді өтеуіне, резиденттің шетелдік компанияға қатысу үлесін сатуына, шетелдік инвесторлардың қазақстандық кәсіпорындардың капиталына, оның ішінде кірістерді қайта инвестициялау арқылы салымдарына негізделген 1,0 млрд. АҚШ долл. таза ағын қалыптасты. Ағын

22-график. Теңгенің нақты тиімді айырбастау бағамының индексі (желтоқсан 2013 = 100%)

Дереккөзі: ҚРҰБ

қазақстандық кәсіпорындардың бейрезиденттер алдындағы фирмааралық берешекті өтеуімен нивелирленді.

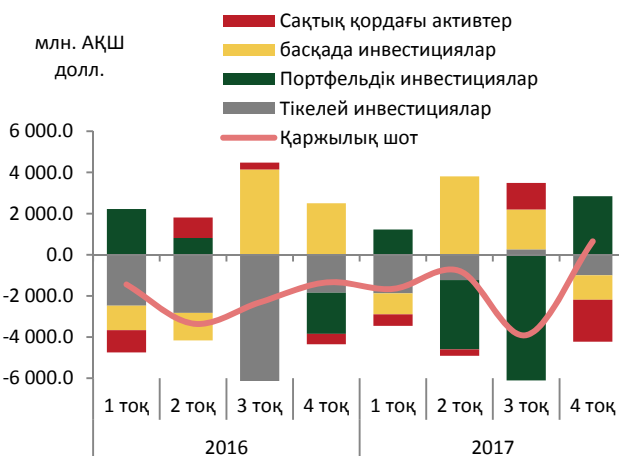
Резиденттердің шетелдік активтерінің, оның ішінде Ұлттық қордың және «БЖЗҚ» АҚ-тың шетелдік бағалы қағаздарға орналастырған активтерінің 2,3 млрд. АҚШ долларға өсуі, банктік емес ұйымдардың бұрын шығарған бағалы қағаздарды өтеуі, сондай-ақ бейрезиденттердің ҚР Қаржы министрлігінің еурооблигацияларын қайталама нарықта сатуы 2,8 млрд. АҚШ долл. мөлшеріндегі портфельдік инвестициялар бойынша таза ағынға себепші болды.

Басқа инвестициялар бойынша 1,2 млрд. АҚШ долл. нетто-әкету байқалды, бұл көбінесе резиденттердің шетел банктеріндегі активтерінің қысқаруына, сондай-ақ банктік емес ұйымдардың кредиттік берешегінің және олардың кредиттер мен қарыздар бойынша міндеттемелерінің ұлғаюына байланысты болды.

Нақты тиімді айырбастау бағамының индексі жылдың басынан бері 2,4%-ға төмендеді және 2013 жылғы желтоқсандағы бәсеке қабілеттілігінің базалық деңгейіне 77,0% болды.

Теңгенің әріптес елдердің валюталарына екі жақты нақты айырбастау бағамдарының индекстері, негізінен, өспелі серпінді көрсетті. Мәселен, 2017 жылдың қорытындылары бойынша теңгенің АҚШ долларына бағамының 5,0%, юанға – 0,4% нақты нығаюы және еуроның рубльге тиісінше 5,8%-ға және 1,5%,-ға әлсіреуі болды (23-график).

23-график. Қаржылық шот

Дереккөзі: ҚРҰБ

2. ІШКІ ЭКОНОМИКА

2.1 Ақша-кредит саясаты және қаржы секторын дамыту

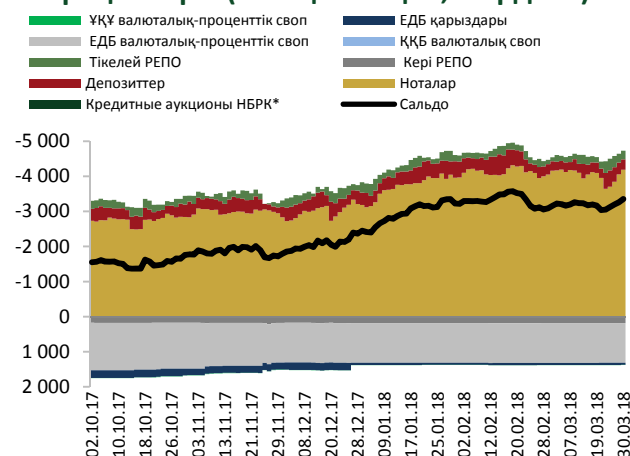
2.1.1 Ақша нарығы және Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің операциялары

2018 жылғы бірінші тоқсанда ақша нарығында теңгелік өтімділіктің құрылымдық профициті байқалды. Осыған байланысты инфляциялық тәуекелдерді ықтимал іске асыруды шектеу мақсатында Ұлттық Банктің артық өтімділігін алу бойынша операциялар көлемінің өсу үрдісі сақталды. Артық өтімділіктің негізгі көлемі Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноттары арқылы алынды (24-график). Бұл ретте, Ұлттық Банктің операциялары бойынша теріс сальдондың айтарлықтай өсуі Ұлттық Банктің ноттарына, оның ішінде бейрезиденттер тарапынан өспелі сұранысқа байланысты болды. Бейрезиденттердің Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноттарындағы үлесі тоқсан үшін 3,1%-дан 12,2%-ға дейін өсті. Ұлттық Банктің мерзімі 364 күндік қысқа мерзімді ноттарының қосымша аукциондары Банк секторының қаржылық орнықтылығын арттыру бағдарламасы шеңберінде өткізілді.

Болжамдармен салыстырғанда инфляцияның барынша тез баяулауы, сондай-ақ инфляциялық күтулердің төмендеуі аясында ақша-кредит талаптарының жұмсаруы жалғасты. Базалық мөлшерлеме жалпы сомасы 75 б.т. екі рет (15 қаңтар және 5 наурыз) төмендетілді. Тұтастай алғанда, ақша-кредит талаптары бейтарап деңгейде сақталды. TONIA мөлшерлемесі барлық тоқсан бойы, көбінесе, пайыздық дәліздің төменгі шегіндегі деңгейде және кезеңнің аяғында 8,51% деңгейде қалыптасты (25-график).

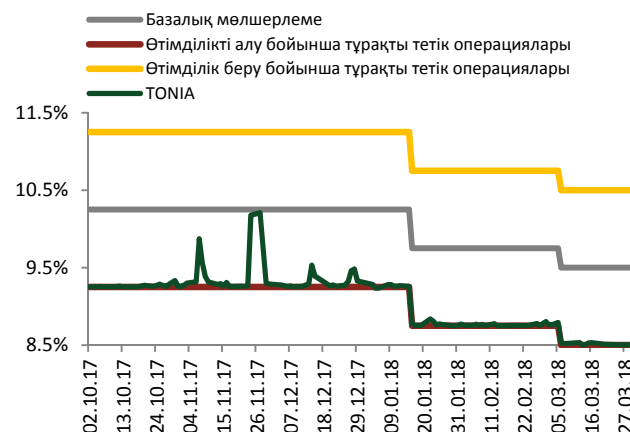
Money Market index 8,48-9,40% диапазонында өзгерді. 2018 жылғы 30 наурыздағы индикатордың мәні 8,51% деңгейінде қалыптасты (26-график).

24-график. ҚРҰБ ішкі нарықтағы операциялары (ашық позиция, млрд. тг.)

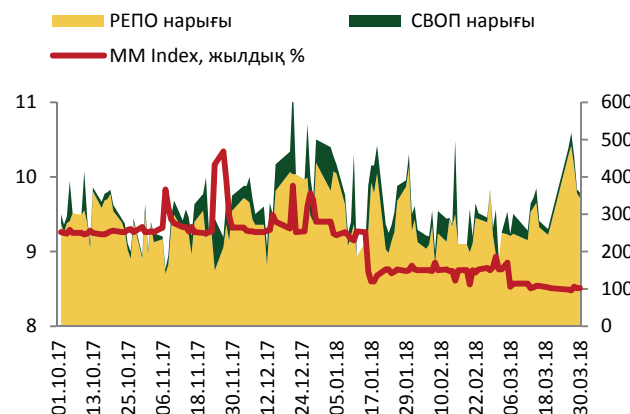
* Бағалы қағаздарды кері сатумен сатып алу ҚРҰБ аукционы
Дереккөзі: ҚРҰБ

25-график. Базалық мөлшерлеме және TONIA

Дереккөзі: ҚРҰБ, ҚҚБ

26-график. MMI серпіні және мәмілелер көлемі (млрд. тг., оң ось)

Дереккөзі: ҚҚ

2.1.2 Валюта нарығы және Ұлттық Банктің шетел валютасымен операциялары

Валюта нарығында тұрақтылық байқалды. Теңгенің айырбастау бағамының іргелі факторларының серпіні қолайлы қалыптасты. Сыртқы шикізат нарықтарындағы ахуалдың жақсаруы және девальвациялық күтулердің біртіндеп тұрақтануы теңге бағамының ауытқу аралығының төмендеуі және теңгенің шетел валюталарына қатысты нығаюы үшін жағдай жасады.

Теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамы бір АҚШ доллары үшін 318,3-333,3 теңге аралығында өзгерді. Тоқсанның қорытындысы бойынша теңгенің АҚШ долларына қатысты биржалық бағамы 318,3 -ке дейін немесе 4,2%-ға нығайды (27-график).

Теңге бағамы валюта нарығында сұраныс пен ұсыныстың теңгерімі негізінде қалыптасты. Ұлттық Банктің ішкі валюта нарығындағы нетто-қатысуы нөлдік болды.

Девальвациялық күтулердің төмендеуі аясында шетел валютасына деген сұраныстың қысқаруы байқалады. KZT/USD валюталық жұбы бойынша биржалық сауда-саттық көлемі төртінші тоқсанмен салыстырғанда 10,1-ден 9,5 млрд. АҚШ долларына дейін 5,7%-ды құрады.

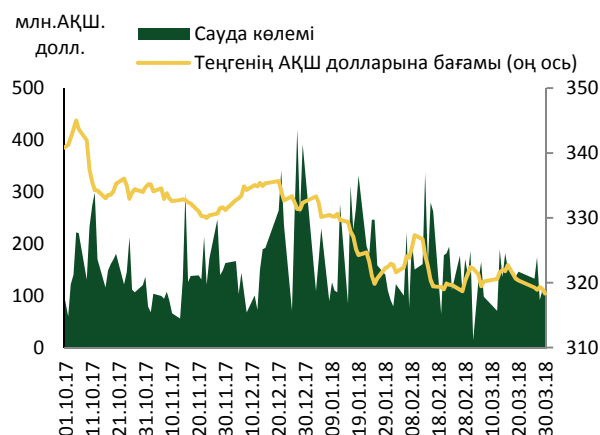
2.1.3 Депозит нарығы

Депозиттердің көлемі 2018 жылғы бірінші тоқсанның соңына жыл басынан 3,9%-ға қысқарып, 16,8 трлн. теңге құрады. Айырбастау бағамының әсерін есептемегенде депозиттер 2,1%-ға қысқарды.

Ұлттық валютамен депозиттер 2,9%-ға, шетел валютасымен 11,4%-ға ұлғайды (7,5% қайта бағалаусыз). Долларланудың жалпы деңгейі соңғы төрт жылда 44%-дық ең аз мәнді көрсетті (28 -график).

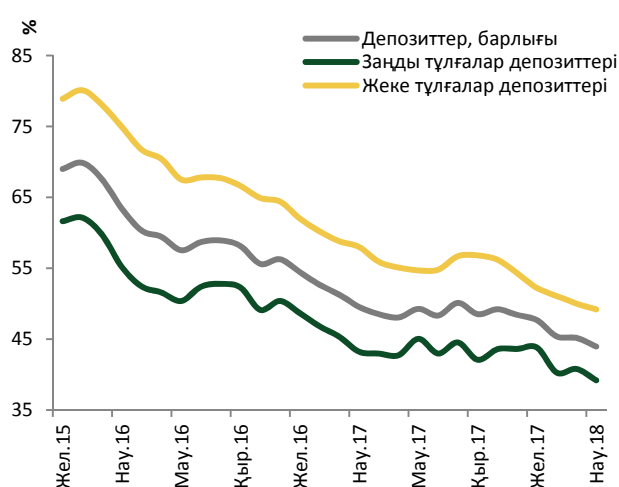
Депозиттердің төмендеуіне заңды тұлғалардың валюталық депозиттерінің қысқаруы айтарлықтай үлес қосты (29-график). Ал корпоративтік сектордың теңгемен депозиттері соңғы 4 тоқсан ішінде алғашқы рет өсуді көрсетті. Корпоративтік сегментте теңгемен депозиттердің әкелінуі

27-график. Айырбастау бағамының серпіні және валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі

Дереккөзі: ҚҚБ

28-график. Депозиттердің долларлануы

Дереккөз: ҚРҰБ

аясында валюталық депозиттердің қомақты мөлшерде әкетілуі 2017 жылғы төртінші тоқсанда заңды тұлғалар депозиттерінің долларлануының 39,2%-дан 43,8%-ға төмендеуін қамтамасыз етті. Жалпы алғанда корпоративтік сектордың депозиттері 6%-ға қысқарды (қайта бағалауды есепке алмағанда 4,4%).

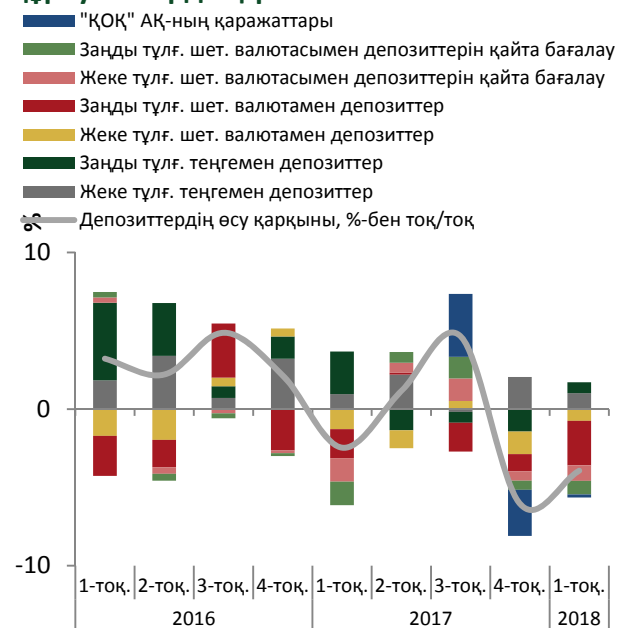
Бөлшек сегментте 125 млрд. теңге көлемде болатын валюталық депозиттердің нақты кетуі аясында теңгемен депозиттердің бірінші тоқсанның ішінде 180 млрд. теңге мөлшерде әкелінуі валютамен депозиттердің теңгеге айналдырудың жалғасуын дәлелдейді. Жалпы, халықтың теңгемен депозиттері жалпы депозиттердің өсуіне барынша оң үлесін қосты. 2018 жылғы бірінші тоқсанда жеке тұлғалардың теңгемен депозиттері 2014 жылдың басынан бастап алғашқы рет валютамен депозиттерден басым түсе бастады. Валютамен салымдардың үлесі 49,2%-ға төмендеген (2017 жылғы төртінші тоқсанда – 52,2%). Жеке тұлғалардың депозиттерінің жалпы көлемі 1,5%-ға қысқарды, алайда депозиттерді қайта бағалауды есепке алмағанда халықтың депозиттері 0,6%-ға тең болып, шамалы ғана өскен. Ұлттық валютамен тартылған депозиттер бойынша сыйақының орташа алынған мөлшерлемесі 2017 жылғы желтоқсандағы 8,2%-дан наурыздың соңындағы жағдай бойынша 7,6%-ға дейін, шетелдік валютамен депозиттер бойынша 1,5%-дан 1,4%-ға дейін төмендеген (30-график).

2.1.4 Кредит нарығы

Банктер кредиттерінің көлемі 2018 жылғы бірінші тоқсанның соңына маусымдық факторлардың себебіне байланысты тоқсан ішінде 1,1%-ға төмендеп, 12,6 трлн. теңге құрады (қайта бағалауды есептемегенде кредит портфелі өзгерген жоқ).

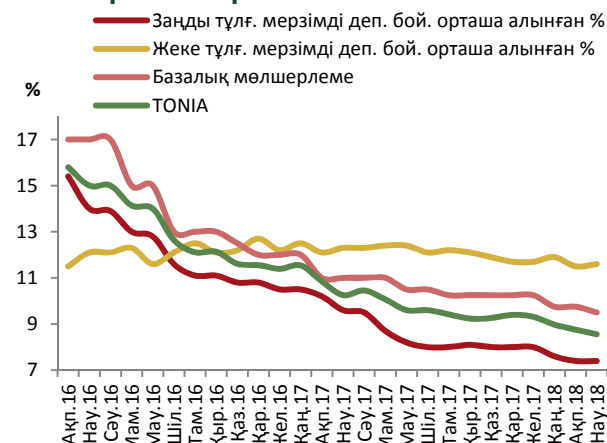
Корпоративтік сегментте кредит портфелі басым жағдайда валюталық бөлігі есебінен 8 трлн. теңгеге дейін 2,1%-ға немесе 173 млрд. теңгеге қысқарды (төмендеу 4,5%-

29-график. Депозиттер көлемінің өсуіне құрауыштардың үлесі

Дереккөз: ҚРҰБ-нің есептері

30-график. Теңгемен депозиттер бойынша мөлшерлемелер

Дереккөз: ҚРҰБ

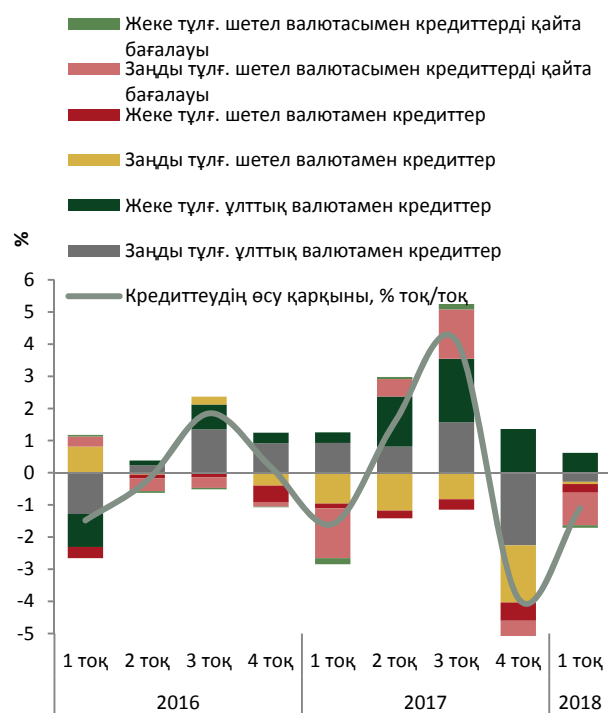
ға немесе 137 млрд. теңгеге). Бірінші тоқсанда ұлттық валюталардың 4,2%-ға нығаюы теңгемен қайта есептегенде валютамен кредиттердің төмендеуіне әкелді, ал валютамен кредиттердің нақты көлемі өзгерген жоқ, яғни баламасында қысқару бар-жоғы 8,2 млрд. теңге баламада қысқарған. Заңды тұлғалардың валютамен кредиттерін қайта бағалау банктер кредиттерінің жалпы портфелінің серпініне ең үлкен теріс үлесін қосты (31-график).

Ұлттық Банктің экономиканың нақты секторы кәсіпорындарына жүргізген сауалнамасына сәйкес кәсіпорындардың банк кредиттеріне сұранысы қаржылық жыл басына тән іскерлік белсенділіктің баяулауы аясында біршама төмендеді. Банктерге кредиттер үшін Ұлттық Банктің мониторингіне қатысатын кәсіпорындардың 21,1%-ы өтініш білдірді, оның ішінде кәсіпорындардың 84,8%-ы кредит алды (сауалнамаға қатысқандардың жалпы санының 17,9%-ы).

Бөлшек сектордағы кредиттік портфель 4,7 трлн. теңгеге дейін 0,7%-ға немесе 33,5 млрд. теңге мөлшерінде өсуді көрсетті. Олардың құрылымындағы теңгемен кредиттердің өсуі (1,8%-ға немесе 78 млрд. теңге) валютамен кредиттердің төмендеуімен ішінара теңестірілді (16%-ға немесе 45 млрд. теңге, қайта бағалауды есептемегенде – 12%-ға немесе 33 млрд. теңге). Халықтың теңгемен кредиттері банктердің кредиттік портфелінің өсуінің бірден бір факторы болды, ол да өзінің оң үлесін қосып отыр. Жеке тұлғалардың, сондай-ақ жалпы кредиттердің өсуінің негізгі драйвері болып табылатын тұтынушылық кредиттер 2% -ға немесе 55 млрд. теңгеге ұлғайды және 3 трлн. теңге құрады.

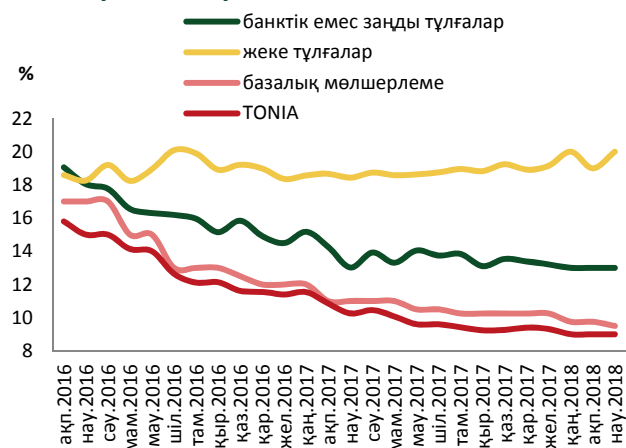
Бірінші тоқсанның соңына заңды тұлғалардың ұлттық валютамен кредиттері бойынша сыйақының орташа алынған мөлшерлемесі 2017 жылдың төртінші тоқсанында 12,8%-дан 13,2%-ға дейін төмендеді (32-график).

31-график. Кредиттер көлемінің өсуіне құрауыштардың үлесі

Дереккөз: ҚРҰБ

32-график. Теңгемен кредиттер бойынша мөлшерлемелер

Дереккөз: ҚРҰБ

2.1.5 Ақша агрегаттары

Банк секторын қалыпқа келтіру бойынша Ұлттық Банктің ақша массасының бір уақытта төмендеуі кезінде (банктің баланстарын жұмыс істемейтін активтерден тазарту) ақша базасының өсуінен (банктерді қолдауға қаржы бөлу) көрінген 2017 жылғы белсенді саясатынан кейін ағымдағы жылы басымдылық инфляциялық процестерді реттеу жағына ауысты. Нәтижесінде орналастырылған қысқа мерзімді ноттар көлемдерінің ұлғаюы нәтижесінде ақша базасының тарылуы наурызда жылдық 12,2% құрады (33-график) немесе ағымдағы жылдың басынан бастап 17,6%.

Ақша базасының алдыңғы жылдың наурызымен салыстырғанда 3,2%-ға немесе жыл басымен салыстырғанда 4,2%-ға төмендеуі банк секторының кредиттік портфеліндегі жүйелік өзгерістердің болуын көрсетуді жалғастырады.

Бірінші тоқсанда ақша массасын қалыптастыруға таза сыртқы активтердің төмендеуі (негізінен теңгенің айырбастау бағамының нығаюы нәтижесінде қайта бағалау себебінен), Ұлттық Банктің Үкіметке және экономикаға талаптары басты теріс үлесін қосты. Массаның төмендеуі Ұлттық қордың теңгемен шотының ұлғаюымен ішінара теңестірілді (34-график).

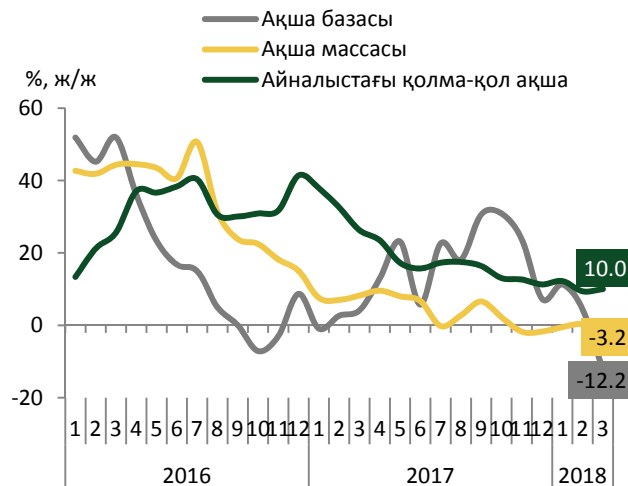
2.2 Баға және инфляциялық процестер

2.2.1 Тұтынушылық сектордағы бағалар

Жылдық инфляция 2017 жылдың соңындағы 7,1%-дан 2018 жылғы 6,6%-ға дейін баяулады және бірінші тоқсанның ішінде жыл соңына белгіленген 5-7%-дық нысаналы бағыттың шегінде болды (35-график). Инфляцияның баяулауына басым жағдайда азық-түлік нарығындағы оң беталыстың жалғасуы әсер етті (36-график).

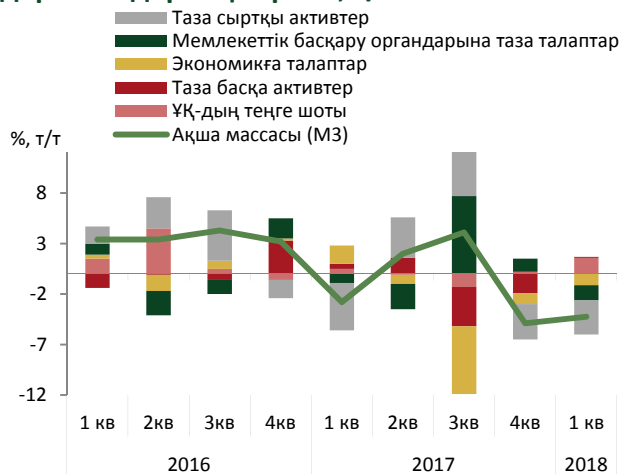
Азық-түлік тауарлары бағаларының жылдық өсуі бір тоқсан ішінде 6,5%-дан 5,5%-ға дейін баяулады. Азық-түлік инфляциясының құрылымында ет және ет өнімдері, нан тоқаш өнімдері және жарма сияқты негізгі топтар бойынша бағалардың өсу қарқынының баяулауы байқалды.

33-график. Ақша агрегаттарының өсуі, ж/ж

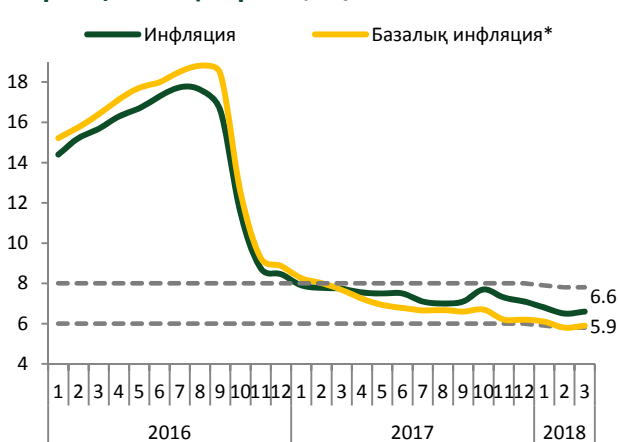
Дереккөз: ҚРҰБ

34-график. Ақша массасын қалыптастыру дереккөздерінің серпіні, т/т

Дереккөз: ҚРҰБ

35-график. Жылдық және базалық ж инфляцияның серпіні, ж/ж

Дереккөз: ҚР ҰЭМ СК

*жемiстер мен көкөнiс, тұрғын үй-коммуналдық қызмет, теміржол көлігі, байланыс, бензин, дизель отыны және көмір бағасын есепке алмағанда

Көкөніс-жеміс өнімдеріне бағалар біркелкі өсуді көрсетті. Жекелеген тауар нарықтарында (жұмыртқа, қант, май) бағалардың төмендеу қарқыны бәсеңдеді. Акциздердің және ең төмен бағалардың өсуі, сондай-ақ импорттық темекінің жыл басынан айтарлықтай қымбаттауы нәтижесінде алкогольдік және темекі өнімдеріне бағалардың өсуінің жоғары қарқыны сақталды.

Азық-түлік емес инфляция 8,9%-дан 8,5%-ға дейін баяулады. Тұрмыс үй заттарына, автокөлік құралдары мен бензинге бағаның өсуі баяулады.

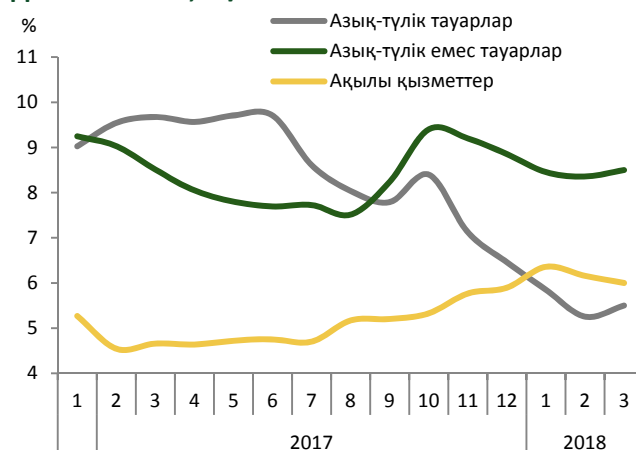
Жылдық инфляцияға ақылы қызметтердің үлесі тұрғын үй-коммуналдық қызметтер тарифтерінің өсуі мен көлік қызметтері құнының қымбаттауы қарқынының баяулауы нәтижесінде өзгерген жоқ. Ақылы қызметтер бағасы наурызда жылдық көрсеткіш бойынша 6%-ға өсті.

Көкөніс-жеміс өнімдерін, энергия тасымалдаушыларды, реттелетін қызметтерді есепке алмағанда, базалық инфляция тоқсан ішінде жылдық көрсеткіш бойынша 6,2%-дан 5,9%-ға дейін төмендеді, оған тамақ өнімдерін өндірушілер бағасының төмендеуі және сусын өндірушілер бағасы өсуінің баяулауы, сондай-ақ импортталатын, соның ішінде теңгенің айырбастау бағамының нығаюы аясында азық-түлік өнімдерінің арзандауы өз ықпалын тигізді.

2.2.2 Нақты және сыртқы секторлардағы баға

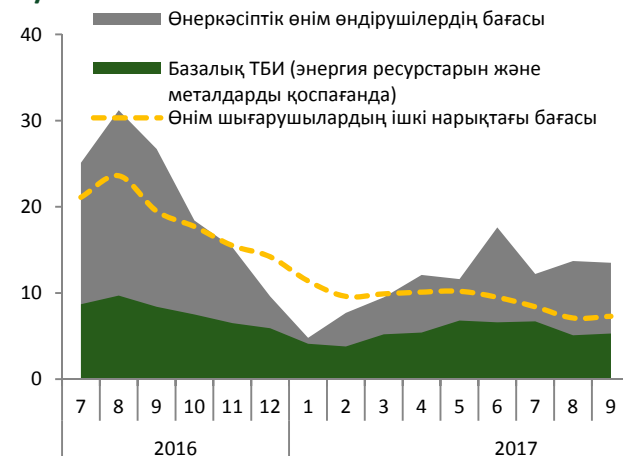
Өнеркәсіптегі баға өсімі өткен жылғы желтоқсандағы 17,6%-дан 2018 жылғы наурызда 13,5% -ға дейін бәсеңдеді (37-график). Өткен жылдың жоғары қорының аясында тау-кен өндіру өнеркәсібі өнімі (шикі мұнай, металдар) бағасының өсу қарқыны айтарлықтай бәсеңдеді. Ішкі нарықта сатылатын өндірушілер өнімінің бағаларының өсу қарқындарың да 9,5%-дан 7,3%-ға дейін бәсеңдегені байқалды. Өңдеуші өнеркәсіпте бағаның 8,3%-дан 9,4%-ға дейін жылдам өсу қарқыны байқалады (38-график). Мұнай өнімдерін өндіруде, химиялық өнеркәсіпте өнім құнының

36-график. Инфляцияға құрауыштардың динамикасы, ж/ж

Дереккөз: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ-нің есептері

37-график. Өнеркәсіптегі бағаның өзгеруі, ж/ж

Дереккөз: ҚР ҰЭМ СК

қымбаттағаны көрінеді.

Бұл ретте азық-түлік өнімдері өндірісінде бағаның төмендегені белгіленді, бұл ұн өнеркәсібіндегі өнімнің арзандауымен байланысты. Өткен тоқсандарда байқалған май, қант өндірісіндегі бағаның төмендеуі баяулады.

Өнеркәсіптік сипаттағы қызметтер бағасының жылдық өсуі көбінесе метал балқыту қызметтерінің қымбаттауы салдарынан 2017 жылғы желтоқсандағы 6,9%-дан 2018 жылғы наурызда 8,4%-ға дейін жылдамдатылды. Сумен жабдықтау қызметінің құны өзгерген жоқ, кәсіпорындарды электрмен жабдықтау тарифтерінің жылдық өсуі баяулады.

Ауыл шаруашылығында өндірушілер бағасының өсу қарқыны бірінші тоқсанда өсімдік шаруашылы өнімдерінің арзандауы есебінен жылдық көрсеткіште 2,6%-дан 1,6%-ға дейін бәсеңдеуін жалғастырды (39-график). Өткен тоқсандағыдай астық (бидай) және май дақылдарының бағасы төмендей берді, сондай-ақ жаңа піскен көкөністер бағасының өсуі бәсеңдеді. Қорлар деңгейінен асып түсу бағаның төмендеуінің бір факторы болып қалды, бұл ретте экспорт көлемінің өсуіне байланысты тоқсан соңына қарай, оның әсері біртіндеп азайды.

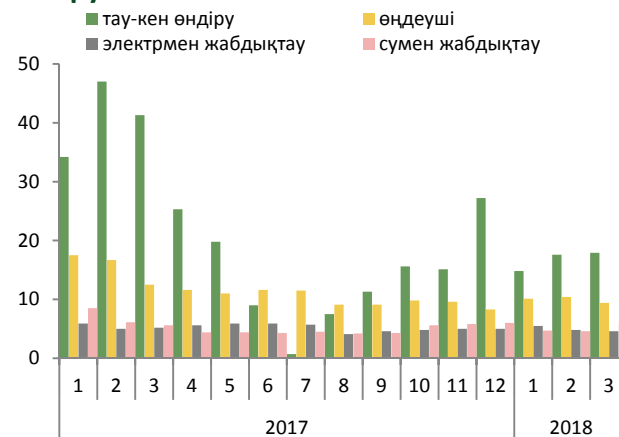
Алыс шетелден келетін тауарлардың азғана қымбаттауының нәтижесінде импортталған түсімдер бағасының индексі 2017 жылғы желтоқсандағы 6,8%-дан 2018 жылғы наурызда 7,0%-ға дейін көтерілді. Атап айтқанда, балық өнімдері, темекі бұйымдары мен тоқыма өндірісі қымбаттады.

2.2.3 Инфляциялық күтулер

Халыққа жүргізілген пікіртерін нәтижелері бойынша 2018 жылғы 1-тоқсанда инфляцияның күтілетін және қабылданатын деңгейінің біраз төмендегені байқалды.

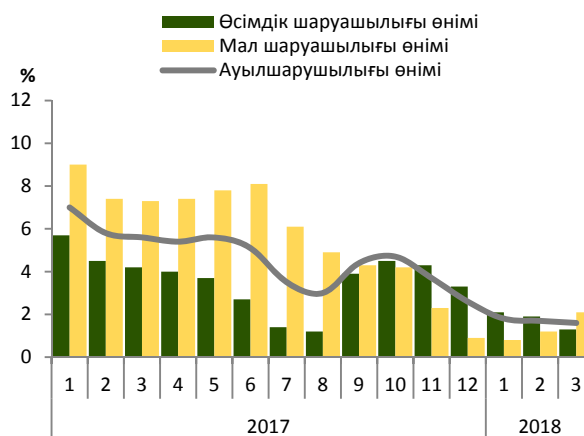
Кейінгі 12 айда инфляция қарқынының сақталуын күтетін респонденттердің үлесі оның тез болуын күтетіндер үлесінің қысқаруы есебінен ұлғайды. Сәйкесінше респонденттердің басым бөлігі таяудағы жылда бағаның өсу қарқыны сақталады деп

38-график. Экономикалық қызметтің түрлері бойынша өнеркәсіптегі бағаның өзгеруі

Дереккөз: ҚР ҰЭМ СК

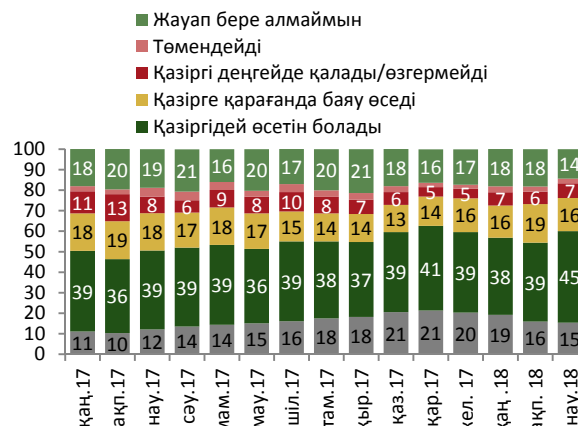
39-график. Ауыл шаруашылығындағы бағаның өзгерісі, ж/ж

Дереккөз: ҚР ҰЭМ СК

40-ші график. Бағалардың бір жылдан кейінгі өсуін бағалау

Сіздің пікіріңізше, келесі 12 айда тамақ өнімдері мен азық-түлікке жатпайтын тауарлар мен қызметтерге бағалар жалпы алғанда қалайша өзгереді?

Дереккөз: GfK Kazakhstan

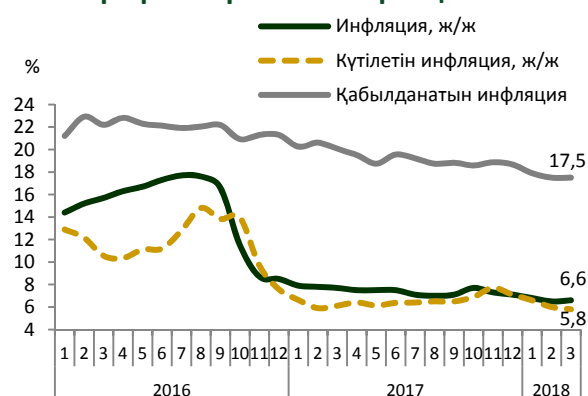
күтуде (40-график).

Жалпы халықтың азық-түлік өнімдері, азық-түлікке жатпайтын тауарлар және ақылы қызметтер бағаларының өсу перспективасына қатысты инфляциялық күтулері тұрақты деңгейде тұр.

Күтілетін инфляцияның бір жылға алға сандық бағалануы¹ 2018 жылғы 1-тоқсанның қорытындысы бойынша едәуір төмендеді және нақты инфляция көрсеткішінен төмен бола отырып, 5,8%-ды құрады (41-график).

Жеке адам тауарларының субъективті қоржынының базасында қалыптасатын қабылданатын инфляция² қадағалаудың барлық тарихында - ең төменгі мәнін жаңғыртуды жалғастыра отырып, нақты инфляцияның артынан біртіндеп төмендей береді – ағымдағы жылдың наурызында 17,5% (41-график).

41-шы график. Күтілетін инфляция

Дереккөз: GfK Kazakhstan, ҚР ҰЭМ СК

2.3 Нақты сектордың дамуы

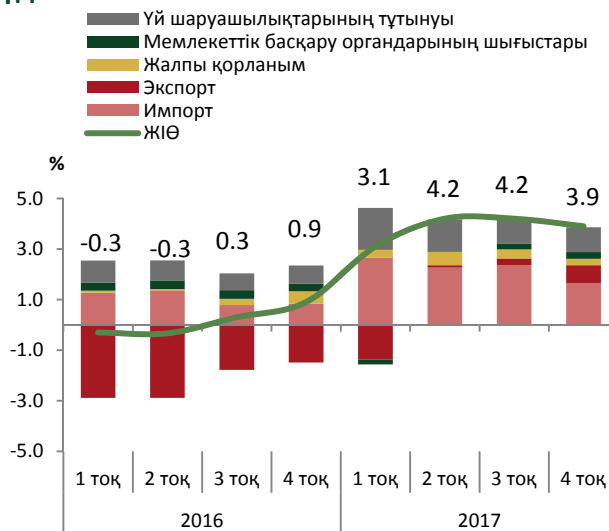
2.3.1 Ішкі сұраныс

2017 жыл бойында әлемдік энергия ресурстары мен металдар нарықтарының қолайлы сыртқы баға конъюктурасы аясында экономикалық белсенділіктің оң серпіні байқалды. ІЖӨ-нің жылдық өсіміне барлық негізгі құрамдауыштардың оң салымдары: таза экспорт, тұтынушылық және инвестициялық сұраныс арқылы қолдау көрсетілді.

2017 жылдың қорытындысы бойынша нақты ІЖӨ таза экспорттың едәуір оң салымы аясында түпкілікті пайдалану әдісімен 3,9%-ға өсті (42-график). Тұтынушылық және инвестициялық сұраныс та оң серпінді көрсетті.

Таза экспорттың оң салымы көбінесе тауарлар мен қызметтердің нақты импортының қысқаруынан қамтамасыз етілген. 2017 жылғы төртінші тоқсанда халықтың нақты ақша ағындарының қысқаруы аясында импорттың нақты көлемінің төмендегені байқалды. Сол

42-график. Түпкілікті тұтыну әдісімен ІЖӨ компоненттерінің декомпозициясы, ж/ж үдемелі жиынтығымен

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

¹ Инфляциялық күтулердің квантификациясын есептеу әдістемесі Ұлттық Банктің ресми интернет –ресурсында «Ақша-кредит саясаты» -«Инфляция және инфляциялық күтулер» бөлімінде жарияланған.

² Қабылданатын инфляция ретінде «Сіздің пікіріңізше, тауарлар мен қызметтердің бағалары соңғы 12 айда қаншалықты өсті?» сұрағы бойынша нәтижелердің орташаланған мағынасы алынады

уақытта шикі мұнай мен газ конденсаты экспортының ұлғаюы нәтижесінде нақты экспорттың өсуі біраз жылдамдатылды. 2017 жылғы төртінші тоқсанда мұнайдың орташа бағасы бір баррель үшін 60 АҚШ долларынан жоғары болды, бұл энергия ресурстарын өндіру және экспорттау көлемінің өсуіне оң ықпалын тигізді.

Жалпы жинақтың 2,4%-ға өсуіне экономикалық белсенділікті ынталандырудың мемлекеттік бағдарламаларын іске асыру және сол секілді негізгі капиталдағы, оның ішінде тұру және тамақтану, денсаулық сақтау, білім беру бойынша қызметтердегі, жылжымайтын мүлікпен операциялардағы, сауда-саттықтағы, сондай-ақ құрылыс пен өнеркәсіптегі инвестициялардың өсу қарқынын жылдамдату ықпалын тигізді. Тұрғын үй құрылысына салынатын инвестициялардың өсу қарқыны 11,6%-ға дейін жылдамдатылды.

Тұтынушылық сұраныстың өсу қарқыны өзгерген жоқ және 2017 жылдың қорытындысы бойынша 1,5%-ды құрады (43-график).

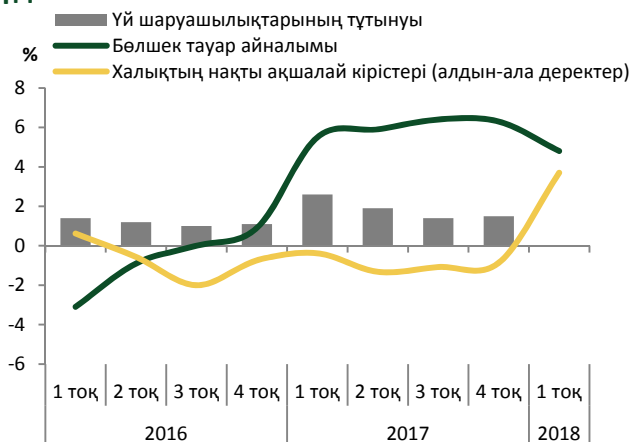
Халықтың нақты ақша ағынының қысқаруы тұтынушылық сұраныстың кеңеюін тежеуші фактор болып табылады. Оның үстіне, көбінесе инфляциялық үрдістердің бәсеңдеуі аясында тұтынушылық кредиттеудің кеңеюі себепті үй шаруашылығының нақты шығыстарының өскені көрінді.

2017 жылғы төртінші тоқсанда үй шаруашылықтарының номиналды тұтынушылық шығыстары 10,8%-ға өсті және өткен тоқсанмен салыстырғанда біраз бәсеңдеді. Олардың құрылымында азық-түлікке жатпайтын тауарлар мен ақылы қызметтердің оң салымының қысқарғаны көрінді (44-график).

Халықтың кірістері

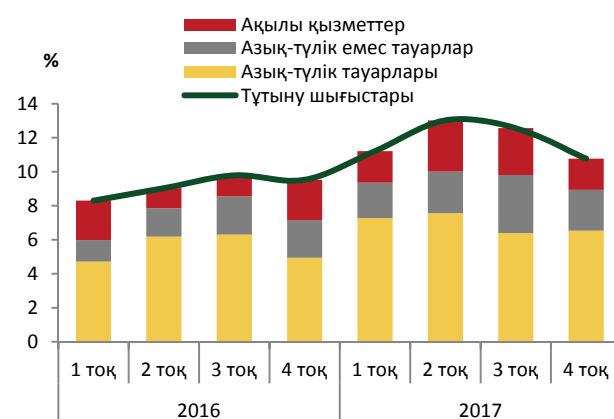
2018 жылғы бірінші тоқсанда нақты ақшалай кіріс 2017 жыл бойы үздіксіз төмендеген жағдайдан кейін алғаш рет оң аймаққа шықты (45-график). Халықтың нақты ақшалай кірісінің ұлғаюының басты себебі

43-график. Үй шаруашылықтарының тұтынуы, халықтың нақты ақшалай кірісі және бөлшек тауар айналымы серпіні, ж/ж үдемелі жиынтығымен

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

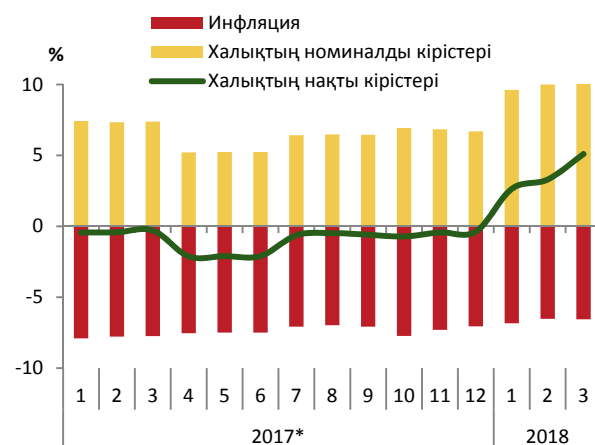
44-график. Үй шаруашылықтары номиналды тұтыну шығыстары өсімінің құрылымы, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

олардың номиналды мәндерінің өсу жылдамдығында болды. Өз кезегінде номиналды ақшалай кірістің өсу жылдамдығы нақты жалақы төлемдерінің неғұрлым жоғары өсу қарқынында болды. Бұдан басқа жыл басындағы инфляциялық процестердің бірқалыпты баяулауы кірістердің нақты көрсеткіште өсуіне әсер етті. Осылайша номиналды ақшалай кірістің ұлғаюуы және тұтынушылық бағаның өсуінің баяулауы нәтижесінде халықтың нақты кірісі 2018 жылғы наурызда 5,1%-ға өсті.

45-график. Номиналды және нақты кірістерінің индекстері, ж/ж

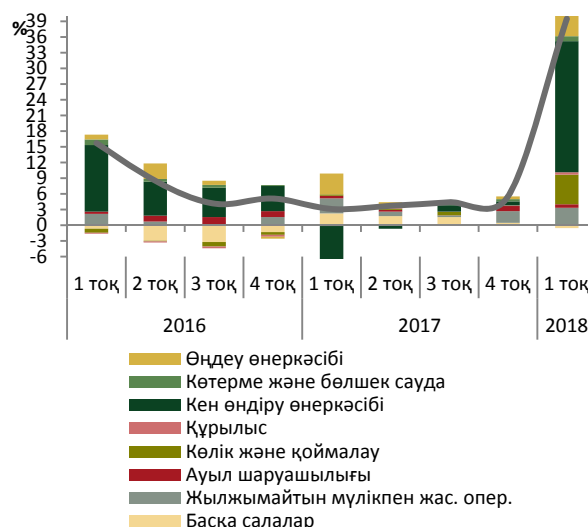
Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

Инвестициялар

2018 жылғы бірінші тоқсанда нақты сектордағы кәсіпорынның инвестициялық қызметінің елеулі белсендірілуі байқалды және 2018 жылдың алғашқы 3 айының қорытындысы бойынша негізгі капиталға инвестициялардың өсімі 39,5%-ды құрады (46-график).

Мұндай серпін негізінен Атырау облысында, атап айтқанда Қашаған және Теңіз кен орындарында мұнай шығаруды ұлғайту жөніндегі жобаларды бұдан әрі іске асыру есебінен тау-кен игеру өнеркәсібіне инвестициялардың елеулі ағынымен қамтамасыз етілді (жылдық өсім – 70,6%). Мұнай шығаруға инвестицияларға олардың құбыр жүргізу желісін қолдау мен дамыту мақсатында тасымалдау және қоймада сақтау саласында өсуі себеп болды. Өңдеуші өнеркәсіпке салынатын инвестициялардың айтарлықтай (24,5%-ға) өсуі Шымкент НПЗ-ны жаңғырту мен қайта құру аясында жөндеу жұмыстарын дайындаумен түсіндіріледі. Астана қ. Тұрғын үйлердің құрылысын көбейту үшін жылжымайтын мүлікпен операциялар саласына инвестициялар өсімінің оң тренді жалғасты. Басқа салалар 2018 жылғы бірінші тоқсанда қолайлы макроэкономикалық ахуал мен мемлекеттік дамыту бағдарламаларын іске асыру жағдайларында инвестициялардың өсуіне орташа үлес қосты.

46-график. Экономикалық қызмет түрлері бойынша негізгі капиталға инвестициялар, салым, ж/ж өспелі қорытындымен

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚР ҰБ есептері

Бұрынғысынша кәсіпорынның меншікті қаражаты инвестицияларды қаржыландырудың негізгі көзі (шамамен 75%) болып табылады. Инвестициялардың жалпы көлеміндегі ішкі инвестициялардың үлесі 2018 жылғы бірінші тоқсанда 71,8%, сыртқы инвестициялардың үлесі 28,2% болды.

2.3.2 Ішкі өндіріс

2017 жылы Қазақстан экономикасын дамыту оң серпінмен ерекшеленді және өндіру әдісімен ІЖӨ-нің нақты өсімі алдыңғы жылмен салыстырғанда 4,0% болды (47-график).

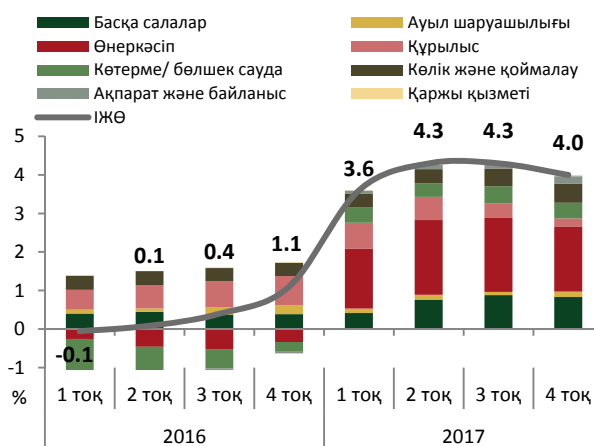
Тауар өндіру жылдық көрсетуде 5,9%-ға, ал қызметтер көрсету 2,7%-ға ұлғайды. Пайдалы қазбаларды өндіруге және оларды қайта өңдеуге, сондай-ақ көлік пен қоймаға сақтауға, бөлшек және көтерме саудаға байланысты өнеркәсіп салалары өсуге негізгі үлес қосты.

Дамудағы оң үрдістер 2018 жылдың басында да сақталды. Мысалы, бірінші тоқсандағы қысқа мерзімді экономикалық индикатор алдыңғы жылғы ұқсас кезеңмен салыстырғанда 5,3%-ға өсті (48-график).

2017 жылы жоғары база әсері тау-кен өндіру өнеркәсібінде 2018 жылғы бірінші тоқсанда өсудің баяулауына (5,1%-ға дейін) себеп болды (49-график). Қашаған және Теңіз кен орындарында мұнай өндіру бұрынғысынша саланың өсуіне негізгі үлес қосты. Соған қарамастан, металл кендерін өндіру өсімінің баяулауы 2017 жылғы жоғары база әсеріне, сондай-ақ өндірілетін шикізаттағы металл құрамының ұлғаюына байланысты болды.

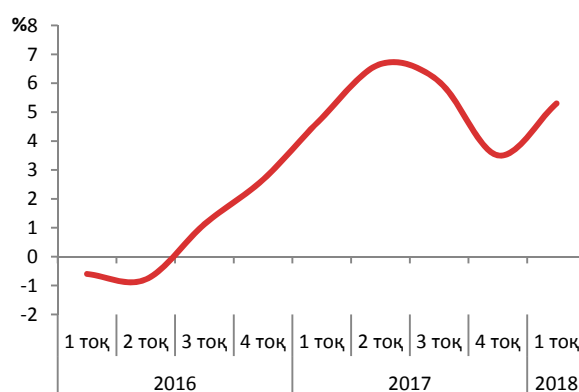
Өңдеу өнеркәсібінің өсуі алдыңғы жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда 6,2%-ға дейін тездетілді (50-график). Қолайлы сыртқы конъюктураның сақталуы талаптарында металлургия саласы өсудің негізгі көзі болып қалуда. Қара металлургия шығарудың көлемі ферроқорытпалар өндірісінің ұлғаюына, ал түрлі-түсті металлургия өндірісі қорғасын мен алтын өндірісінің өсуіне байланысты жоғарылады. тамақ өнеркәсібіндегі өндірістің өсуі

47-график. ІЖӨ декомпозициясы. ІЖӨ өсіміне экономика салаларының салымы, ж/ж үдемелі жиынтығымен

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

48-график. Қысқа мерзімді экономикалық индикатор

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

барынша тездетілді, бұл көкөніс консерваларын, жидек шырындарын, өсімдік майын, ұнды шығарудың өсуіне байланысты болды. Басқа да салаларда, атап айтқанда мұнай өндеуде, жеңіл өнеркәсіпте, фармакологиялық өнімдер өндірісінде де өсудің оң серпіні байқалады. Машина жасап шығарудағы өсім автокөлік және электрлік жабдық өндірісінің ұлғаюымен қамтамасыз етілді.

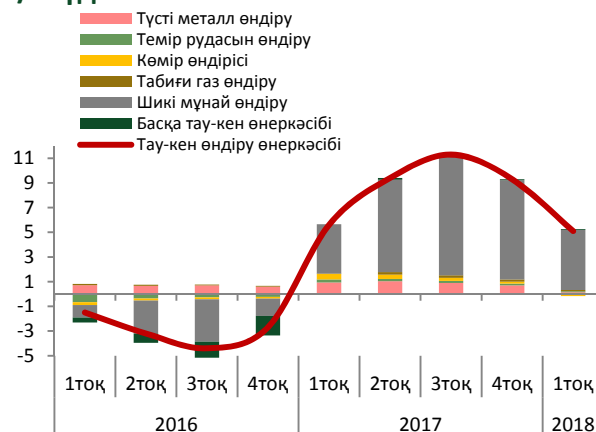
Ауыл шаруашылығы өнімдерін жалпы өндіру 2018 жылғы бірінші тоқсанда мал шаруашылығы өнімдерінің өндірісін ұлғайту есебінен 3,6 есе өсті.

Құрылыс жұмыстарының көлемі 2018 жылдың алғашқы үш айында 5,9%-ға жылдамдатылды (51-график), ол құрылыс-монтаждау жұмыстарының аздап төмендеуі аясында күрделі және ағымдағы жөндеу жұмыстарының ұлғаюына негізделді. Құрылыс-монтаждау жұмыстарының төмендеуі бұрынғысынша 2017 жылдың бірінші жартыжылдығындағы жоғары базаның ЕХРО-2017 объектілері құрылысының елеулі көлеміне, ал жөндеу жұмыстарының ұлғаюы өнеркәсіп объектілерін және автомобиль жолдарын қайта жаңғыртуға байланысты орын алды, бұл пайдалануға берілген объектілер құрылымында көрінеді.

Тауар өндірісімен қатар қызмет көрсету секторы да оң өсу қарқынын көрсетті. 2018 жылғы бірінші тоқсанда бөлшек тауар айналымының өсуі 4,8%-ға дейін біраз баяулады (52-график). Соған қарамастан, оның өсуіне азық-түлікке жатпайтын тауарларды сату оң үлес қосты. Бұл факті 2018 жылы басталған халықтың нақты ақшалай кірістерінің өсуімен түсіндіріледі. Бөлшек тауар айналымының өсуі азық-түлік тауарларының бөлшек сатылуының айтарлықтай ұлғаюы нәтижесінде 7%-ға дейін тездетілді.

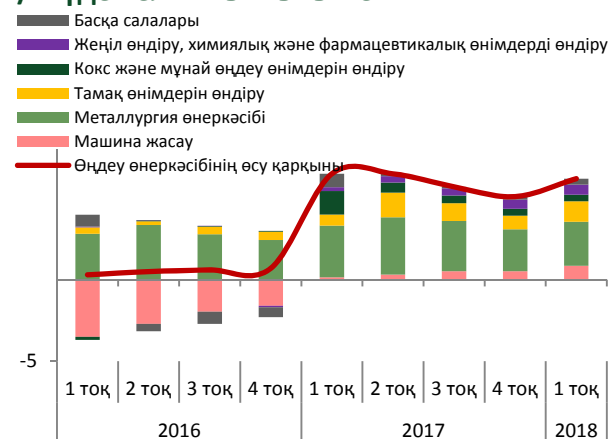
Инфрақұрылымдық жобаларды жүзеге асыру, сондай-ақ өнеркәсіптегі және саудадағы оң даму аясында көлік және қоймада сақтау саласының өсуі тұрақты болып қалды және 2017 жылғы бірінші тоқсанда 4,6% болды. Оның өсуіне жүктерді

49-график. Тау-кен өндіру өнеркәсібінің декомпозициясы. Өсімге салалардың үлесі, ж/ж үдемелі жиынтығымен

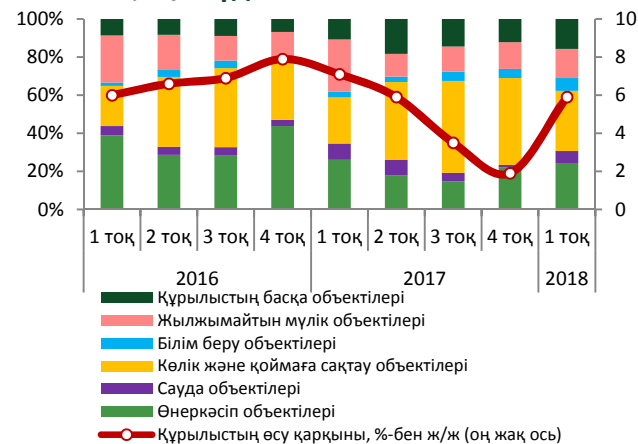
Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

50-график. Өңдеу өнеркәсібінің декомпозициясы. Өсімге салалардың үлесі, ж/ж үдемелі жиынтығымен

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

51-график. Құрылыстың өсу қарқыны және пайдалануға енгізілген объектілердің үлес салмасы, ж/ж үдемелі жиынтығымен

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

теміржол, құбыр жолы арқылы және автомобиль көлігімен тасымалдау елеулі үлес қосты.

Ақпарат және байланыс саласындағы 2017 жылғы өсім негізінен Интернет желісінде көрсетілетін қызметтер көлемінің, мобильді байланыс, пошта мен курьерлік қызметтің ұлғаюы есебінен 6,3%-ды құрады.

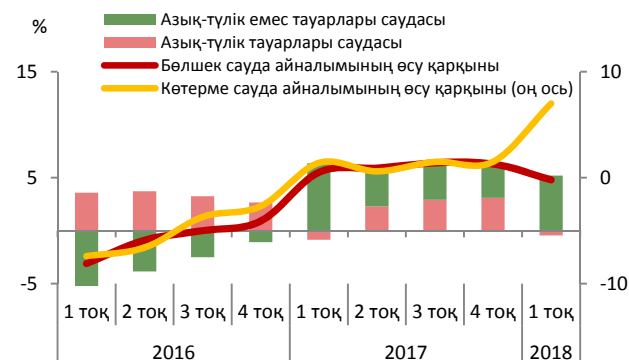
Ағымдағы ахуалдың бағасын жинақтайтын алдын ала жиынтық композиттік индикатор және нақты экономика секторының кәсіпорындары басшыларының күтулері 2018 жылғы бірінші тоқсанда оң аймақта қалуын жалғастырып отыр, бұл экономикадағы қалпына келтіру процестерінің жалғасуын куәландырады. Пікіртерім қорытындысы экономиканың барлық негізгі салаларындағы дайын өнімге сұраныстың одан әрі нығаю белгілерін көрсетеді, бұл, өз кезегінде, дайын өнім бағасының өсуіне ықпал ететін болады. Сондай-ақ теңгенің айырбастау бағамының теріс ықпалын басынан кешірген кәсіпорындар үлестерінің қысқаруы байқалады. Сүзгіден өткізу қағидаттарына негізделген бағалау әдістері 2014 жылдан бастап алғаш рет шығарылым алшақтығының оң мәндерін көрсетті, ол экономикадағы инфляцияны ұлғайтатын қысымның басталуын көрсетеді (53-график).

2.3.3 Еңбек және жұмыссыздық нарығы

2018 жылғы бірінші тоқсанда номиналды жалақы оң аймаққа өтті және 2016 жылғы төртінші тоқсаннан кейін алғаш рет 2,0%-ға өсті. Номиналды жалақының өсуіне олардың номиналдық мәндерінің жылдамдауы (8,7%-ға дейін), сол сияқты инфляцияның баяулауы себеп болды (54-график).

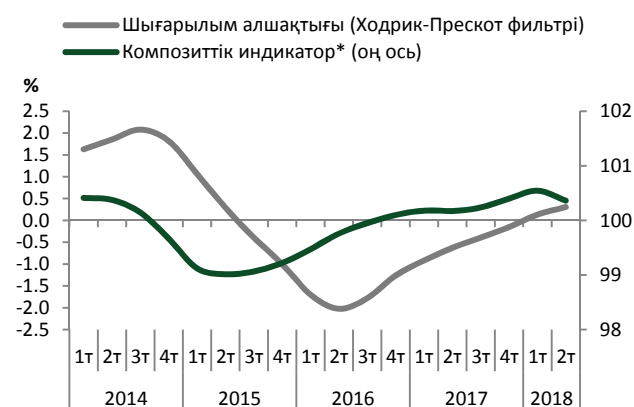
Салалық бөлуде нақты жалақының өсуі басқару және қосымша қызмет көрсету, құрылыс, кен өндіру және өңдеуші өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы, сауда саласында және жылжымайтын мүлікпен операцияларда байқалды.

52-график. Бөлшек сауда айналымы өсімінің құрылымы және көтерме сауда айналымының өсу қарқыны, ж/ж үдемелі жиынтығымен

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

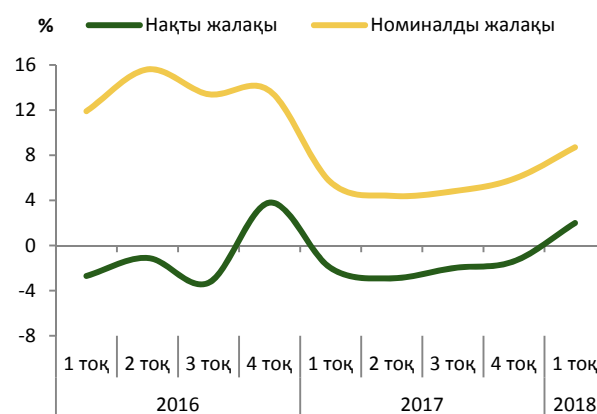
53-график. ІЖӨ индикаторының, циклдық және композиттік құрамдас бөліктерінің және шығарылым айырмасының серпіні

Дереккөзі: ҚРҰБ

* композициялық жетекші индикаторды есептеуі ЭЫДҰ әдістемесіне сәйкес қайта қаралған

54-график. Номиналды және нақты жалақының индекстері, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК

Сонымен қатар, денсаулық сақтауда, қаржылық және сақтандыру қызметінде және білім беруде төмендеу байқалды.

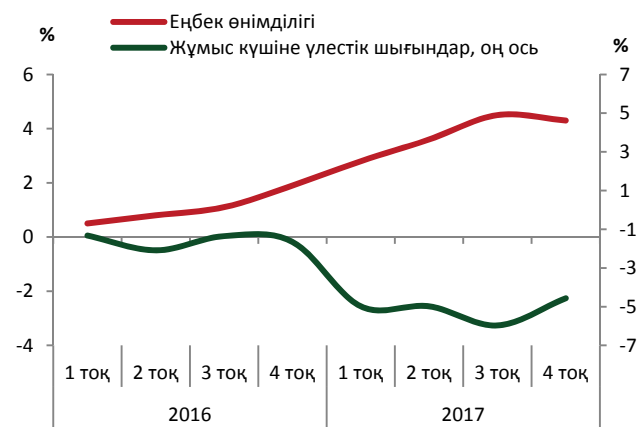
2016 жылғы бірінші тоқсаннан бастап өнімділік үздіксіз үдегеннен кейін 2017 жылдың қорытындысы бойынша еңбек өнімділігінің өсуі 4,3%-ға дейін баяулады. Жалпы экономика бойынша еңбек өнімділігінің оң серпіні тауарларды өндіру салаларында өнімділік шамамен өсуін (10,3%-ға) сақтаумен қоса жүрді. Өнеркәсіпте еңбек өнімділігі тау-кен өндіру және өңдеу өнеркәсібінде, ауылшаруашылығында және құрылыста тиісінше 10,4%-ға және 5,6%-ға өнімділік ұлғаю аясында 8,2%-ға өсті.

2017 жылдың қорытындысы бойынша 2016 жылғы бірінші тоқсаннан бастап 2017 жылғы үшінші тоқсан аралығында жалғасқан қызмет көрсету секторында еңбек өнімділігінің теріс серпіні үзілді. Қызмет көрсету секторында өнімділіктің 0,6%-ға өсуі оның көлікте, байланыста, мемлекеттік басқаруда және денсаулық сақтауда ұлғаю аясында байқалды. Сонымен қоса, жылжымайтын мүлікпен операцияларда, кәсіптік, ғылыми және техникалық қызметте, қаржы және сақтандыру қызметінде және білім беруде өнімділік төмендегені байқалды.

2017 жылдың қорытындысы бойынша жұмыс күшіне салыстырмалы түрдегі шығын 4,6%-ға төмендеді. Осылайша, 2016 жылғы бірінші тоқсанда басталған жұмыс күшіне салыстырмалы түрдегі шығындардың теріс серпіні сақталуда. Жұмыс күшіне салыстырмалы түрдегі шығындардың қысқаруы номиналды еңбекақымен салыстырғанда ІЖӨ өсімінің үдемелі қарқыны аясында байқалды (55-график).

Еңбек нарығында жалпы алғанда қолайлы жағдай байқалды. Жұмыссыздық деңгейі өзгермей, 4,9% болды, оған көбінесе экономиканың көптеген салаларында экономикалық белсенділік серпіні сақталуы ықпал етеді. Бұдан басқа, Теңіз кен орнын кеңейту жобасымен қоса еңбекпен қамту мен инфрақұрылымдық дамудың мемлекеттік бағдарламаларын іске асыру да қосымша жұмыс орындарын құруға ықпал

55-график. Еңбек өнімділігінің және еңбектің күшіне салыстырмалы шығындардың серпіні, ж/ж үдемелі жиынтығымен

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

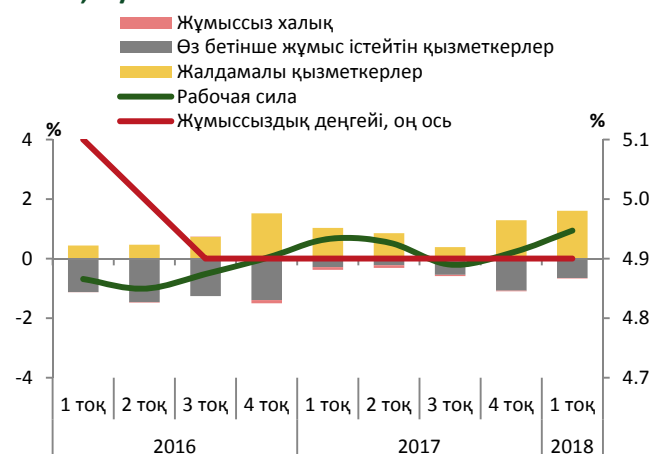
етеді.

2018 жылғы бірінші тоқсанда халықтың еңбекпен қамтылуы өсу аясында жұмыс күші 0,9%-ға өсті. Еңбекпен қамтылған халықтың өсуі жалданатын қызметкерлер өсуіне негізделген, ал өздігінше қамтылған халықтың саны бәрінен бұрын тиімді еңбекпен қамтылмаған адамдар саны қысқаруы есебінен қатарынан төрт жыл бойы төмендеуді (2,8%-ға төмендеу). Жұмыссыз халықтың саны 0,3%-ға қысқарды (56-график).

Жалданған қызметкерлердің саны 1,4%-ға өсті. Сауда, кәсіптік, ғылым және техникалық қызметте, көлікте, өңдеу өнеркәсібінде, білім беруде, денсаулық сақтауда және әкімшілік пен қосалқы қызмет көрсету саласындағы қызметте өсім байқалады. Сонымен қоса, жылжымайтын мүлікпен операцияларда, құрылыста, тау-кен өнеркәсібінде, электрмен қамтамасыз етуде және байланыста жалданған қызметкерлердің саны қысқарды. Ауылшаруашылығында еңбек өнімділігі арту аясында жалданған қызметкерлердің саны төмендеу (2,1%-ға) үрдісі сақталуда.

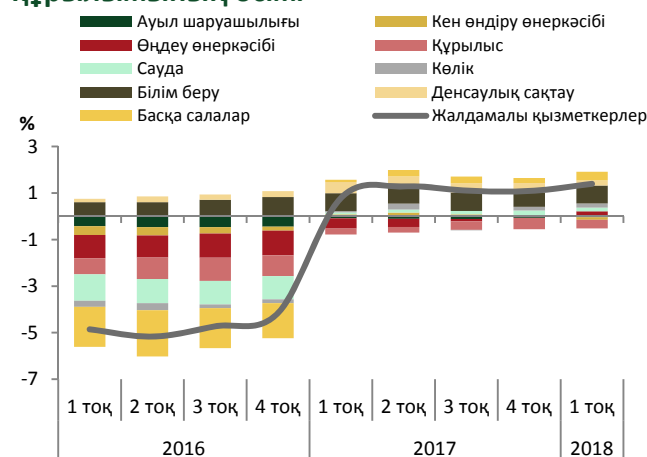
Жалданған қызметкерлердің саны өсу қарқыны өзгермей, 1,1% болды (57-график). Әкімшілік және қосалқы қызмет көрсету, сауда, денсаулық сақтау, көлік және білім беру саласында қызметкерлер саны өскені байқалды. Сонымен қоса, байланыс, құрылыс, сумен қамтамасыз ету саласында, жылжымайтын мүлікпен операцияларда, электрмен қамтамасыз етуде және кәсіптік, ғылыми және техникалық қызметте жалданған қызметкерлердің саны қысқарды. Ауылшаруашылығында жалданған қызметкерлердің саны төмендеу үрдісі осы салада еңбек өнімділігі өсу аясында жалғасты.

56-график. Жұмыссыздық деңгейі, жұмыспен қамтылған халық құрылымының өсімі, ж/ж

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

57-график. Экономикалық қызметтің түрлері бойынша жалдамалы қызметкерлер* құрылымының өсімі

Дереккөзі: ҚР ҰЭМ СК, ҚРҰБ есептері

* - кәсіпкерлік қызметпен шұғылданатын шағын кәсіпорындар ескерілмеген

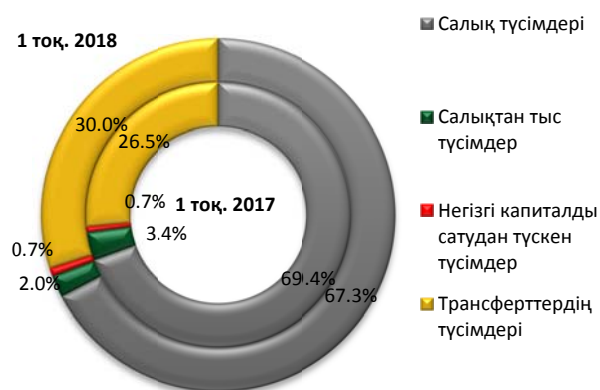
2.4 Бюджет саясаты

Алдыңғы жылғы ұқсас кезеңмен салыстырғанда 2018 жылғы бірінші тоқсанда бюджет кірісі 15%-ға өсіп, 2,7 трлн теңге немесе ІЖӨ-ден 15,8% болды (58-график). Салықтан түсім 11,6%-ға ұлғайды және тау-кен өнеркәсібінде, өндеу өнеркәсібінде, саудада, көлікте, байланыста және ауыл шаруашылығында өнімнің көлемі өсу аясында аванстық төлемдер ұлғаюымен қамтамасыз етілді. Ұлттық қордан мемлекеттік бюджетке трансферттер 30%-ға 0,8 трлн теңгеге дейін өсті.

Мемлекеттік бюджеттің шығыстары 13,5%-ға өсіп, 2,4 трлн теңге болды (ІЖӨ-ден 14,4 %).

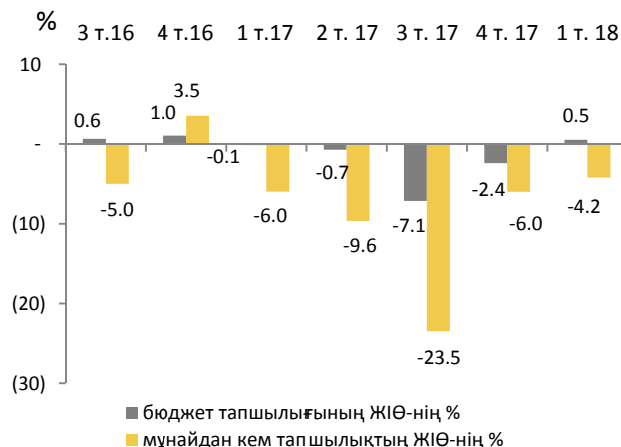
Нәтижесінде, мемлекеттік бюджет 88,4 млрд теңге профицитімен немесе ІЖӨ-ден 0,5% болып қалыптасты (59-график). Мемлекеттік бюджет профицитінің бөлігі 31,6 млрд тенге сомаға борыштық міндеттемелерді өтеуге бағытталды.

График 58. Мемлекеттік бюджеттің кірістері құрылымы

Дереккөзі: ҚР Қаржы министрлігі

График 59. Жалпы пен мұнайсыз мемлекеттік бюджет сальдосы

Дереккөзі: ҚР Қаржы министрлігі, ҚРҰБ есептері

I. НЕГІЗГІ МАКРОЭКОНОМИКАЛЫҚ КӨРСЕТКІШТЕР БОЛЖАМЫ ЖӘНЕ АҚША-КРЕДИТ
САЯСАТЫНЫҢ БҰДАН БЫЛАЙҒЫ БАҒЫТТАРЫ

Макроэкономикалық көрсеткіштер болжамы 2018 жылғы 15 мамырдағы жағдай бойынша статистикалық ақпарат негізінде дайындалды

1. БОЛЖАМДАРҒА АРНАЛҒАН СЫРТҚЫ ӨЛШЕМДЕРДІҢ НЕГІЗГІ ЖОРАМАЛДАРЫ

Brent маркалы мұнай бағасы 2018 жылғы бірінші тоқсанда бір баррель үшін 66,8 АҚШ долларын құрады. Мұнай бағасы бойынша ақпараттық агенттіктердің, халықаралық қаржы институттарының және жеке компаниялардың болжамдары мұнайды әлемдік тұтынудың ұлғаюы талаптарында арттыру жағына, сондай-ақ бағаның неғұрлым ағымдағы жоғары деңгейі қайта қаралды. Елдің өнеркәсіп және көлік секторларының оң серпіні аясында АҚШ-қа импорттық жеткізулердің айтарлықтай ұлғаюы байқалды. Бұдан басқа, Үндістан мен Қытай тарапынан сұраныстың ұлғаюы да мұнайдың нақты және болжамды мәндерінің неғұрлым жоғары деңгейде бекітілуіне ықпал етті. Жаңартылған болжамдарды орташа алу 2018 жылы Brent маркалы мұнай бағасы бір баррель үшін 66,2 АҚШ доллары болатынын білдіреді (1-кесте).

Ұлттық Банк қысқа мерзімге (2018 жылдың соңына дейін) және орта мерзімді кезеңге де (2018 жылдың соңына дейін) макроэкономикалық айнымалы болжамдар жасаған кезде базалық сценарийді Brent маркалы мұнай бағасы 60 АҚШ доллары мөлшерінде белгіледі. Алдыңғы болжамды раундпен салыстырғанда мұнай бағасының базалық сценарийі өзгерген жоқ.

Нарық қатысушыларының күтулері мұнай бағасының 2019 жылы бір баррель үшін 64,9 АҚШ долларына дейін ықтимал қалыпты төмендеуін растап отыр. 2018-2019 жылдары мұнай нарығы үшін негізгі тәуекел энергия тасымалдауышқа деген ұсыныстың өсуінен және/немесе әлемдік сұраныстың өсуінің бәсеңдеуінен туындаған мұнайдың әлемдік қорының артық болуы. Мұнай түзетулерінің өсуі үшін ұстап тұратын факторлар жағымды баға конъюктурасы

1-кесте

Brent маркалы мұнай бағасына болжамдар,
бір баррель үшін АҚШ доллары

Дереккөзі	2018	2019	Болжамды шығару күні
International Monetary Fund	64.3	60.1	2018 жылғы сәуір
World Bank	67.1	67.1	2018 жылғы сәуір
Thomson Reuters	68.4	66.2	2018 жылғы сәуір
Consensus Economics	66.2	64.9	2018 жылғы сәуір
Bloomberg	65.0	66.3	2018 жылғы мамыр
Орташа	66.2	64.9	-

Дереккөзі: ҚРҰБ құрастырған

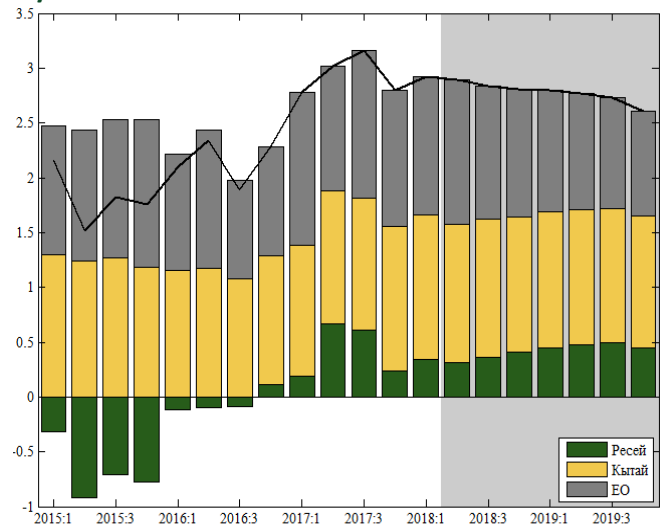
және жаңа салықтық реформаны енгізу аясында АҚШ-та тақтатасты мұнай өндіруді жылдамдату, сондай-ақ ОПЕК-тен тыс басқа елдердің мұнай өндіруді ұлғайтуы болып табылады. Сұраныстың қысқаруына Қытай мен ЕО экономикасының өсуінің бәсеңдеуі салдарынан әлемдік экономиканың өсуінің неғұрлым төмен қарқыны ықпал етуі мүмкін. Осыған байланысты, Ұлттық Банк өз болжамында Brent маркалы мұнай бағасы болжам көкжиегінде бір баррель үшін 40 АҚШ долларына дейін төмендейді деп болжанатын тәуекел сценарийін қосымша қарастырады.

Ұлттық Банктің ЕО, Қытай және Ресей тарапынан 2018 жылғы бірінші тоқсанда үлесіне тауарлардың жалпы экспортының 74% тиесілі Қазақстанның экспорт тауарларына деген сұранысқа байланысты сауда талаптарына қатысты алғышарттар 2017 жылғы төртінші тоқсандағы Инфляцияға шолудағы алдыңғы болжамдармен салыстырғанда айтарлықтай өзгеріске ұшыраған жоқ.

Халықаралық ұйымдардың бағалауын ескеретін күтулерге сәйкес сыртқы сұраныс орта мерзімді көкжиектің соңында аз ғана бәсеңдеумен оң серпінді көрсететін болады. Сыртқы сұраныстың бәсеңдеуі көбіне Қытайда және ЕО-да экономикалық белсенділіктің өсуінің неғұрлым төмен қарқыны аясында болады. Сонымен қатар, осы теріс ықпал Ресей экономикасындағы қалпына келтіру процестерімен ішінара өтелетін болады (60-график).

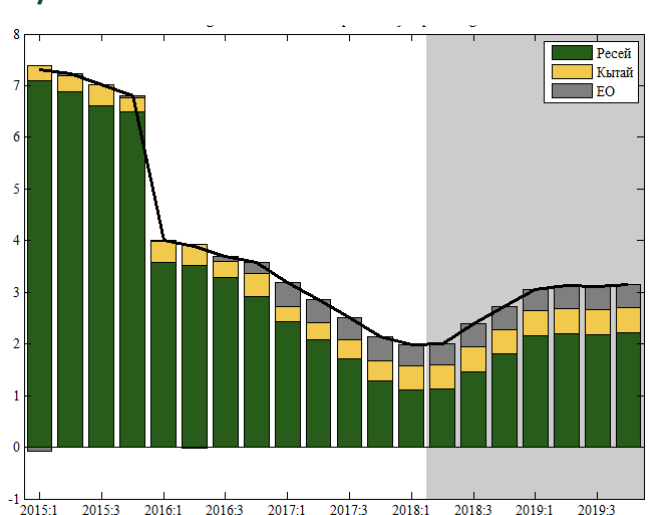
Олардың Қазақстан импортындағы үлесі бойынша сараланған негізгі сауда әріптес елдерде тұтынушылық инфляция ретінде сипатталатын сыртқы инфляциялық аясының болашақ серпінін бағалау (61-график), Ресейдегі инфляция бойынша неғұрлым жоғары болжам есебінен арту жағына қайта қаралды (2017 жылғы төртінші тоқсандағы Инфляцияға шолуды қараңыз). Сонымен қатар, талдау жүргізілген кезеңдегі ЕО және Қытайдағы инфляция ағымдағы деңгейден айтарлықтай ауытқуды көрсетпейді.

60-график. Қазақстанның негізгі саудасаттық серіктес елдер бойынша сыртқы сараланған ІЖӨ-нің декомпозициясы, %, ж/ж

Дереккөз: ҚРҰБ-тың есептеулері

61-график. Қазақстанның негізгі саудасаттық серіктес елдер бойынша импорттағы үлесі бойынша сараланған инфляция, %, ж/ж

Источник: расчеты НБРК

Қысқа мерзімді кезеңде, Біріккен Ұлттардың Азық-түлік және ауыл шаруашылығы ұйымдарының (FAO) болжамды бағалауына сәйкес азық-түлік нарығында, атап айтқанда дәнді дақыл өнімдеріне сұраныс ұсыныстан басым болады. Осылайша, 2018-2019 жылдары дәнді дақылдардың әлемдік қоры қысқарады.

Ұлттық Банктің күтулері бойынша базалық сценарий болған кезде әлемдік азық-түлік нарығындағы баға орта мерзімді перспективада 2017 жылмен салыстырғанда дәнді дақылдардың түсіміне неғұрлым төмен түрлері болғандықтан аз ғана өседі. Әлемдік түсімге төмен түрлер АҚШ-тағы қолайсыз табиғат жағдайының тәуекелдеріне, Аргентинадағы құрғақшылыққа, сондай-ақ Оңтүстік Шығыс Азия елдері тарапынан күрішке сұраныстың жандауына байланысты. Қазіргі таңда 2019 жылдың соңына дейін астықтыққа әлемдік бағаның Қазақстанда азық-түлік бағаларының серпініне қалыпты көтеріңкі ықпал ететіндігін болжауға негіз сақталуда.

Сыртқы монетарлық жағдайға қатысты орта мерзімді кезеңге күтулер АҚШ-тың федералдық қоры мөлшерлемесінің неғұрлым сенімді өсуі жағына қайта қаралды, бұған АҚШ-тағы еңбек нарығындағы қолайлы жағдай ықпал етті.

2. БАЗАЛЫҚ СЦЕНАРИЙ БОЙЫНША БОЛЖАМ

Ұлттық Банктің жаңартылған болжамдарына сәйкес, базалық сценарий болған кезде 2018 жылдың қорытындысы бойынша Қазақстанның нақты ІЖӨ өсуі жинақталған қорытындыда 3,5%-ды (62-график) құрайды. 2018 жылғы экономикалық белсенділік серпіні өткен жылдардағы бағалаулармен салыстырғанда неғұрлым оң болады. Қысқа мерзімді кезеңдегі өсудің негізгі драйверлері тұтынушылық және инвестициялық сұраныс болады. Тұтынушылық сұраныстың өсуіне

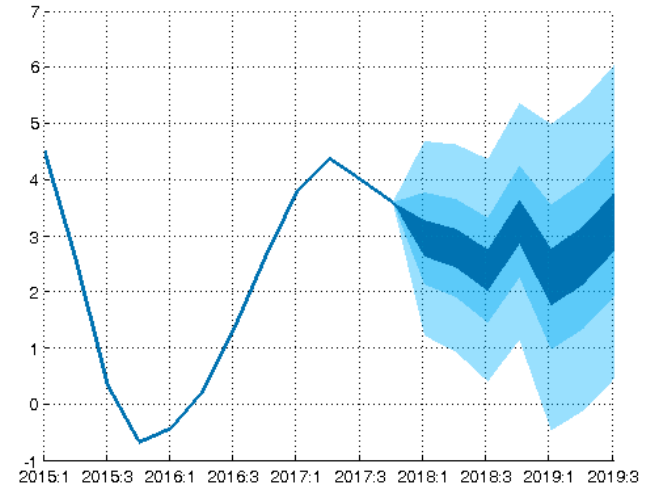
зейнетақының ұлғаюымен және тұтынушылық кредиттеудің оң серпінімен қатар нақты жалақыны қалпына келтіру ықпал ететін болады. Инвестициялық сұратудың оң серпіні тау-кен өндіру саласындағы жобаларды іске асыру нәтижесінде, сол сияқты тұрғын үй құрылысына инвестициялардың өсуінің оң қарқыны мен де қамтамасыз етілетін болады. Елдің негізгі кен орындарында мұнай өндіруді және газ конденсатын ұлғайту аясында экспорт оң серпін көрсетуі мүмкін. Үкіметтің бюджет тапшылығын біртіндеп қысқарту жөніндегі жоспарларының аясында мемлекеттік басқару органдарының нақты ІЖӨ-нің қорытынды өсуіне түпкілікті тұтыну шығыстарының оң салымы да шектеулі болады деп болжануда. Тауарлар мен көрсетілетін қызметтер импорты экономикалық белсенділіктің серпініне тежегіш әсер етіп, тұтынушылық және инвестициялық белсенділіктің өсуіне қалпына келе бастайды.

Орта мерзімді перспективада экономика күтіліп отырған тұтынушылық сұраныс пен экспорт серпініндегі бәсеңдеу үрдістеріне байланысты барынша қалыпты қарқынмен өсетін болады. 2019 жылдың қорытындысы бойынша базалық сценарийде Қазақстандағы экономикалық өсу 2,7%-ды құрайды.

Ұлттық Банктің жаңартылған бағалауы бойынша қысқа мерзімді перспективада инфляцияны аздап ұлғайтатын қысым көрсете отырып 2014 жылдан бастап алғашқы рет шығарылымның оң айырмасы байқалатын болады. Орта мерзімді перспективада ІЖӨ айырмасы 2019 жылдың соңында теріс аймаққа өтіп, нөлдік белгіде болатын болады.

Жылдық инфляцияның болжамдары қысқа мерзімді перспективада ұлғаю жағына қарай қайта қаралды, ол тұтынушылық кредиттеудің оң серпінімен, мұнайдың, дәнді-дақылдардың және сүт өнімдерінің әлемдік бағасының өсуімен, өңдеу

62-график. ІЖӨ, өткен жылдың тоқсанына сәйкес, %

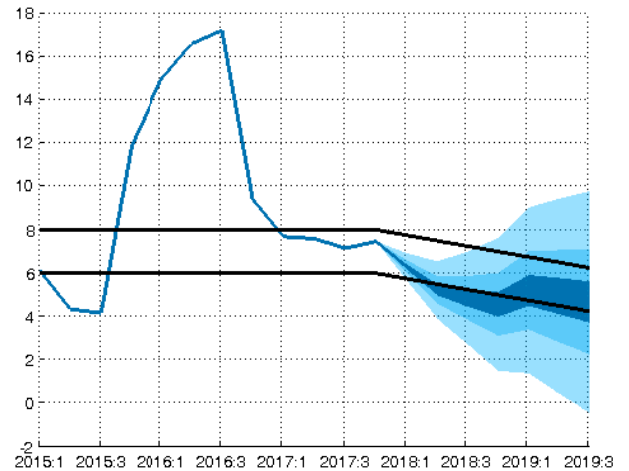

Дереккөз: ҚРҰБ есептеулері

өнеркәсібіндегі бағаның жоғарғы өсу қарқынының сақталуымен (жылдық мәнде), Ресей Федерациясындағы инфляциялық процестердің ықтимал жылдамдауына байланысты ішкі инфляциялық аяның нашарлауымен, сондай-ақ, сыртқы монетарлық талаптардың қатаңдауымен қатар халықтың нақты ақшалай кірістерінің өсуі аясында ішкі тұтынушылық сұраныстың жылдамдауы жөніндегі алғышарттарға байланысты болды.

Болжамдар бойынша базалық сценарий кезінде Қазақстандағы жылдық инфляция 2018 жылы 5-7% нысаналы дәліз ішінде болады, ал 2019 жылы 4-6% жаңа нысаналы дәлізге жоспарлы ену басталады, бұл ретте жоғарғы шекке жақын сақталады (63-график).

63-график. Инфляция, орташа алғанда тоқсан ішінде, ж/ж, %

Дереккөз: ҚРҰБ есептеулері

3. ОРТА МЕРЗІМДІ ПЕРСПЕКТИВАДАҒЫ ТӘУЕКЕЛДЕР

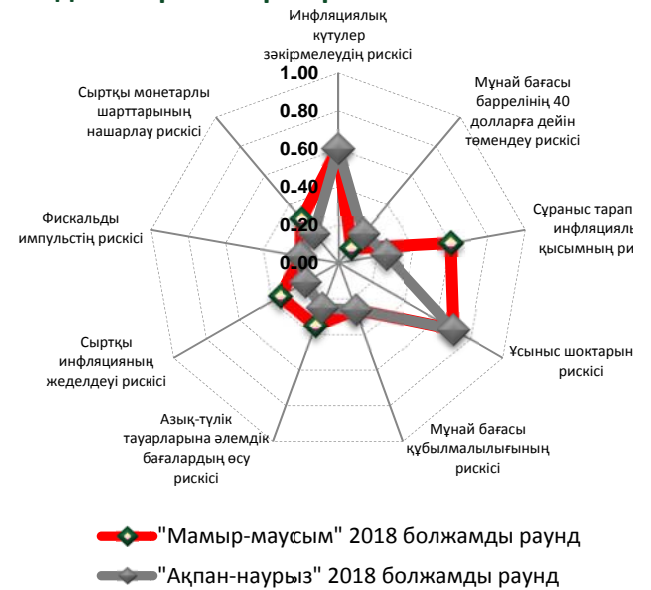
Сыртқы конъюнктура мен ішкі экономикалық ахуалдағы өзгерістер Ұлттық Банктің орта мерзімді болжам тәуекелдерін қайта қарауына әсер етті (64- график).

Жалақының ұлғаюымен және 2018 жылғы шілдеден бастап зейнетақы төлемдерінің айтарлықтай күтулі өсуімен негізделген ішкі тұтынушылық сұраныстың барынша сенімді серпіні орта мерзімді кезеңде инфляциялық процестердің жылдамдауының негізгі тәуекелі болып табылады. Тұтынушылық белсенділіктің өсуіне көрсетілген факторлардан басқа, тұтынушылық кредиттеудің оң серпіні де әсер ететін болады.

Ұсыныстарға қатысты күйзелістер өнеркәсіп өнімдерін шығарушы кәсіпорындардың бағасы индексінің жоғарғы мәндері аясында инфляцияны болжауға арналған маңызды тәуекел болып қалуда.

Азық-түліктің әлемдік бағасының өсуі тәуекелдерінің іске асырылуы ықтималдылығы аздап ұлғаю жағына қайта қаралды. АҚШ-тағы теріс ауа-райы жағдайлары және Аргентинадағы құрғақшылық аясында дәнді-дақылдардың әлемдік бағасының ұлғаюы 2018 жылғы

64-график. Сараптамалық тәсілге негізделген riskілер картасы

Дереккөз: ҚРҰБ құрастырған

бірінші тоқсанда аталған тәуекелді іске асырудың себебі болды.

Халықтың инфляциялық күтулерінің тұрақтамауы баға тұрақтылығы үшін тағы бір тәуекел болып табылады және болжамдық бағалар серпінін біршама өзгертуі мүмкін. Халықтың инфляциялық күтулері бейінді болып қалуда және ішкі және сыртқы факторлар өзгерісінің жоғары әсер ететінін көрсетті.

Сыртқы монетарлық талаптардың нашарлау тәуекелі АҚШ-тың федералдық қорлары бойынша мөлшерлемелердің барынша жоғарғы күтулі мәндері нәтижесінде аздап күшейді. Сонымен қатар, сыртқы инфляцияны жылдамдату тәуекелдері ұлғайту жағына қайта қаралды. Аталған тәуекелдерді іске асырудың барынша жағары ықтималдылығы Ресейдегі инфляцияның болжанып отырған артушы серпінімен және оның орта мерзімді перспективада өзінің нысаналы деңгейіне жетуімен байланысты.

Сонымен қатар, энергия ресурстарына ағымдағы барынша жоғары мәндердің аясында мұнай бағасының бір баррель үшін 40 АҚШ долларына дейін құлдырауы тәуекелі төмендеді. Мұнай нарығындағы артушы серпін Индия мен Қытай тарапынан сұраныстың өсуімен, сондай-ақ Иран тарапынан мұнай ұсынысының ықтимал қысқаруымен қамтамасыз етілді. Аталған тәуекелдің әлсіреуі айырбастау бағамы серпініне және инфляция импортына қатысты белгісіздікті төмендетеді.

Сонымен қатар, мұнай бағасының бір баррель үшін 40 АҚШ долларына дейін құлдырауын пайымдайтын барынша тәуекелді сценарийді Ұлттық Банк базалық сценариймен қатар қарады. Аталған сценарийді іске асырған кезде инфляция 2018-2019 жылдардағы нысаналы дәліздің жоғарғы шегінен шығуы мүмкін, ал ІЖӨ-нің өсу қарқыны 2019 жылы 1,2%-ға дейін бәсеңдейді. Ақша-кредит саясатының қатаңдауы және монетарлық саясатты өткізу талаптарының бейтараптан қалыпты

талаптарға өзгеруі Ұлттық Банктің ықтимал әсері болады. Кейіннен тәуекелдер балансын бағалаған кезде Ұлттық Банк жоғарыда сипатталған сыртқы және ішкі факторларды ғана емес, мемлекеттің бюджет және тариф жөніндегі шешімдерін де назарға алатын болады, өйткені аталған шешімдер инфляция мен ІЖӨ серпініне айтарлықтай әсер етуі мүмкін.

НЕГІЗГІ ТЕРМИНДЕР ЖӘНЕ ҰҒЫМДАР

Базалық инфляция – әкімшілік, оқиғалық және маусымдық сипаттағы жекелеген факторлардың ықпалымен бағаның қысқамерзімді біркелкі емес өзгерістерін болдырмайтын инфляция.

Базалық мөлшерлеме – Ұлттық Банктің ақша-кредит саясатының ақша нарығында номиналдық банкаралық пайыздық мөлшерлемелерді реттеуге мүмкіндік беретін негізгі құралы болып табылады. Базалық мөлшерлеменің деңгейін белгілей отырып, Ұлттық Банк ортамерзімді кезеңде баға тұрақтылығын қамтамасыз ету бойынша мақсатқа қол жеткізу үшін ақша нарығының таргеттелетін (нысаналы) банкаралық қысқамерзімді мөлшерлемесінің нысаналы мәнін айқындайды.

Негізгі капиталдың жалпы жинақталуы – ұзақ уақыт бойы өндіріс барысында пайдаланылатын қаржылық емес активтердің өсуі. Негізгі капиталдың жалпы жинақталуы мынадай құрамдас бөліктерден тұрады: а) есептен шығаруды шегергенде, жаңа және қолданыстағы негізгі қорларды сатып алу; б) жасалған материалдық активтерді ірі жақсартуға шығындар; в) жасалмаған материалдық активтерді жақсартуға шығындар; г) жасалмаған шығындарға меншік құқығын беруге байланысты шығыстар.

Валюталық своп – бір валютаның белгілі бір санын басқасына әр түрлі екі валюталау күнімен айырбастай отырып бір мезгілде сатып алу мен сатуды болжайтын валюталық мәміле. Ұлттық Банктің «валюталық своп» мәмілелері шетел валютасының қамтамасыз етуімен белгіленген пайыздық мөлшерлеме бойынша «овернайт» шарттарымен теңгедегі өтімділікті беру құралы болып табылады.

Ішкі жалпы өнім – өндірістің пайдаланылған факторларының ұлттық

тиесілігіне қарамастан, тұтыну, экспорт және жинақтау үшін мемлекеттің аумағында экономиканың барлық салаларында жасалған барлық соңғы тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің (яғни тікелей пайдалануға арналған) нарықтық құнын көрсететін көрсеткіш.

Ақша базасы (резервтік ақша) Ұлттық Банктің кассаларындағы қолма-қол ақшаны қоспағанда (Ұлттық Банктен тыс қолма-қол ақша) Ұлттық Банк айналысқа шығарған қолма-қол ақша, банктердің аударылатын және басқа да депозиттері, банктік емес қаржы ұйымдарының аударылатын депозиттері және мемлекеттік және мемлекеттік емес қаржылық емес ұйымдардың Ұлттық Банктегі теңгедегі ағымдағы шоттары.

Ақша массасы (М3) Ұлттық Банктің және банктердің баланстарының шоттарын шоғырландыру негізінде айқындалады. Ол айналыстағы қолма-қол ақшаның және банктік емес резидент заңды тұлғалардың және халықтың ұлттық және шетел валютасындағы аударылатын және басқа да депозиттерінен тұрады.

Экономиканы долларландыру – шетел валютасы (көп жағдайда – АҚШ доллары) ел ішіндегі немесе оның экономикасының жекелеген секторларында операцияларды жүзеге асыру үшін қолданыла бастайтын жағдай, бұл ретте ұлттық валюта ішкі ақша айналымынан ығыстырылады, жинақтау, құн өлшемі және төлем құралы болады.

Тұтыну бағаларының индексі (бұдан әрі – ТБИ) – халықтың тұтыну үшін сатып алатын тауарлар мен көрсетілетін қызметтерге бағаның жалпы деңгейінің өзгеруі. Инфляцияны есептеу үшін Қазақстанның тұтынушылық қоржыны үй шаруашылықтары шығыстарының

құрылымын көрсетеді және халық тұтынуындағы ең көп үлестік салмақты алатын тауар мен көрсетілетін қызметті қамтиды. ТБИ тауарлар мен көрсетілетін қызметтердің белгіленген жиынтығының ағымдағы кезеңнің бағасымен құнының оның алдыңғы (базистік) кезеңнің бағасымен құнына қатынасы ретінде есептеледі. Индексті Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті есептейді.

Инфляция – тауарлар мен көрсетілетін қызметтерге бағаның жалпы деңгейінің өсуі. Қазақстандағы инфляция тұтыну бағаларының индексімен өлшенеді.

Инфляциялық таргеттеу – инфляцияның нысаналы деңгейіне қолжеткізуге бағдарланған ақша-кредит саясатының режимі.

Бұл режимнің артықшылығы инфляцияны төмендету және төмен деңгейде тұрақтандыру түрінде ақша-кредит саясатының мақсаттарын нақты сәйкестендіру болып табылады. Орталық банктің бір мақсатқа нақты бағдарлануы нарықтардың орталық банкке деген сенімін әлеуетті түрде арттырады. Сонымен қатар инфляцияны төмендету және оның төмен қарқындарын тиімді ұстап тұру түпкілікті нәтижесінде экономиканың тұрақты өсуін қолдайды.

Композиттік индикатор – экономиканың нақты секторын дамытудың қысқамерзімді үрдістерін көрсету үшін қызмет ететін жинақтаушы индикатор. Композиттік индикатор ілгері жүру қасиетіне ие бола отырып, экономикада ілгерілеу және құлдылау болған және өзгерген кезде циклдік өзгеруді көрсету және ауысу нүктелерін анықтау үшін қолданылады. Композиттік индикатор конъюнктуралық зерттеулердің қатысушылары болып табылатын Ұлттық Банктің кәсіпорындары

жүргізетін сауалнамалардың нәтижелері негізінде қалыптасады.

Қысқамерзімді экономикалық индикатор жеделділікті қамтамасыз ету мақсатында есептеледі және ІЖӨ-нің 60%-нан асатын базалық салалар: ауыл шаруашылығы, өнеркәсіп, құрылыс, сауда, көлік және байланыс бойынша шығарылымдар индекстерінің өзгеруіне негізделеді. Көрсеткіш бақыланбайтын экономика бойынша есептелмей және басқа макроэкономикалық түзетулерді қолданбай қалыптастырылады.

Кредиттік аукциондар – Ұлттық Банктің бағалы қағаздарын кері сата отырып сатып алу бойынша аукционы.

Ең төменгі резервтік талаптар (ЕТРТ) – банк өз кассасында қолма-қол ақша және Ұлттық Банктің корреспонденттік шоттарында ұлттық валютадағы (резервтік активтер) ақша түрінде ұстайтын банктің міндеттемелері сомасынан міндетті үлес. Банктердің резервтелетін міндеттемелер көлемін ЕТРТ нормативтері реттейді.

Ақша-кредит саясатының номиналдық зәкірі. Белгілі бір көрсеткіш, оның ішінде макроэкономикалық көрсеткіш, оның көмегімен Ұлттық Банк ақша-кредит саясатының түпкілікті мақсатына ықпал етеді.

Инфляцияны реттеу мақсатында орталық банктер өздері тікелей басқара алатын немесе «номиналдық зәкір» (nominal anchors) деп аталатын көрсеткіштерге ықпал етеді. «Номиналдық зәкір» ретінде мысалы, ақша массасы ақшалай таргеттеу режимі кезінде, валюталық бағам айырбастау бағамын таргеттеген кезде, ақша нарығының қысқамерзімді мөлшерлемелері инфляциялық таргеттеу кезінде болуы мүмкін. Орталық банктің қандай да болмасын «зәкірін» таңдауы ел экономикасының ерекшелігіне және онда

қалыптасқан ақша және қаржы нарығы жүйесіне, сондай-ақ ақша-кредит саясатының режиміне байланысты.

Кері РЕПО – бағалы қағазды белгілі бір мерзімнен кейін бұрын белгіленген бағамен кері сату міндеттемесімен сатып алу мәмілесі. Ұлттық Банк бағалы қағаздар кепілімен банктерге теңгедегі өтімділік беру мақсатында Ұлттық Банктің кепілмен қамтамасыз ету тізбесіне сәйкес кері РЕПО операцияларын жүргізеді.

Ашық нарықтағы операциялар – базалық мөлшерлеме аясында пайыздық мөлшерлемелердің деңгейін қалыптастыру мақсатында ақша нарығындағы өтімділікті беру немесе алу үшін Ұлттық Банктің аукциондар нысанындағы жүйелі операциялары.

Тұрақты қолжетімділік (тұрақты тетік) **операциялары** – ашық нарықтағы операциялардың нәтижелері бойынша қалыптасқан өтімділік көлемін түзету бойынша ақша-кредит саясатының құралдары. Тұрақты тетіктер мәміленің бір тарабының субъектісі Ұлттық Банк болып табылатын екіжақты мәмілелер шеңберінде жүзеге асырылады. Бұл операциялар банктердің бастамасы бойынша жүргізіледі.

Аударым депозиттері – бұл 1) кез келген сәтте номинал бойынша ақшаны айыппұлдар мен шектеулерсіз айналдыруға болатын; 2) чектің, траттың немесе жиро-тапсырмалардың көмегімен еркін аударылатын; 3) төлемдерді жүзеге асыру үшін кеңінен пайдаланылатын барлық депозиттер. Аударым депозиттері тар ақша базасының бір бөлігі болып табылады.

Басқа депозиттерге, негізінен, белгілі бір уақыт кезеңі аяқталғаннан кейін ғана алынуы немесе көбіне жинақтау тетігіне қойылатын талаптарға жауап беретін қарапайым коммерциялық операцияларда пайдалану үшін оларды қолайсызырақ ететін түрлі

шектеулері болуы мүмкін жинақтау және мерзімді депозиттер. Сонымен қатар, басқа депозиттер аударылмайтын салымдар мен шетел валютасында көрсетілген депозиттерден де тұрады.

Әлеуетті шығарылым. Экономикадағы өндіріс факторларын толық іске қосу және толық жұмыспен қамту кезінде қол жеткізуге болатын шығарылым деңгейін көрсетеді. Өндірілуі мүмкін және бағалардың өсу қарқынының өзгеруіне алғышарттар құрмастан-ақ іске асырылуы мүмкін өнім көлемін көрсетеді.

Тұтыну себеті – бұл адамның немесе отбасының айлық (жылдық) тұтынуының типті деңгейі мен құрылымын сипаттайтын тауарлар мен көрсетілетін қызметтер жиынтығы. Мұндай жиынтық тұтыну себетінің қолданыстағы бағамен құнына қарай ең төменгі күнкөрісті есептеу үшін пайдаланылады. Тұтыну себеті тұтынудың есептік және нақты деңгейлерін салыстырудың, сондай-ақ валюталардың сатып алыну деңгейін айқындау үшін негіз болады.

Ақша-кредит саясатының трансмиссиялық тетігінің пайыздық арнасы – орталық банктің экономикаға пайыздық мөлшерлемелерді реттеу арқылы әсерін сипаттайтын трансмиссиялық тетік арнасы.

Тікелей РЕПО – белгілі бір мерзім өткеннен кейін алдын ала белгілі бір бағамен кері сатып алу міндеттемесімен бағалы қағазды сату мәмілесі. Ұлттық Банк шектен тыс теңге өтімділігін алу мақсатында кері РЕПО мәмілесін жүргізеді.

Еркін өзгермелі айырбастау бағамы. Халықаралық валюта қорының қолданыстағы жіктеуіші бойынша өзгермелі валюта бағамының режимі шеңберінде орталық банк бағамның нарықтық факторлардың әсерімен белгіленуіне

мүмкіндік бере отырып, бағамның деңгейі немесе өзгеруі үшін бағдарлар, оның ішінде операциялық бағдарлар белгілемейді. Бұл ретте орталық банк ұлттық валюта бағамының құбылмалылығын реттеу немесе оның шамадан тыс өзгеруінің алдын алу үшін, сондай-ақ қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін ішкі валюта нарығына тұрақсыз ықпал етуді жүзеге асыру мүмкіндігін өзінде қалдырады.

Шығарылым айырмасы (ІЖӨ гәп). Пайызбен берілген ІЖӨ-нің әлеуетті шығарылымнан ауытқуы. Нақты ІЖӨ мен әлеуетті ІЖӨ-нің арасындағы белгілі бір уақыт аралығындағы айырманы білдіреді. Елде пайдаланылатын ресурстардың тиімділігін көрсететін индикатор болады. Нақты шығарылым әлеуетті шығарылымнан асып кеткен жағдайда (шығарылымның оң айырмасы) басқа да тең жағдайларда экономиканың қызып кетуіне байланысты бағаның өсу қарқынының жылдамдау үрдісінің қалыптасуы күтіледі. Теріс айырманың болуы экономикалық белсенділіктің төмен болуына байланысты бағаның өсу қарқынының болжамды баяулауын білдіреді. Шығарылымның өзінің әлеуетті деңгейінің айналысында ауытқуы экономикадағы іскерлік циклдарды көрсетеді.

Нақты айырбастау бағамы – екі елде өндірілетін тауардың салыстырмалы түрдегі бағасы, елдер арасындағы тауарлар айырбастау тепе-теңдігі. Нақты бағам номиналды бағамға, валюталар бағамдарының арақатынасына, тауарлардың ұлттық валюталардағы бағаларына байланысты.

TONIA (Tenge OverNight Index Average) мөлшерлемесі – биржада автоматты РЕПО секторында мемлекеттік бағалы қағаздармен бір жұмыс күні мерзімімен жасалған репоны ашу мәмілелері бойынша

орташа алынған пайыздық мөлшерлемені білдіреді.

Ақша-кредит саясатының трансмиссиялық тетігі – ақша-кредит саясаты құралдарының экономиканың өсуі, инфляция сияқты соңғы макроэкономикалық көрсеткіштерге ықпал ету процесі.

Тар ақша базасы банктердің Ұлттық Банктегі басқа депозиттерін есептемегендегі ақша базасын білдіреді.

NDF – валюталық тәуекелдерді хеджирлеу үшін пайдаланылатын жеткізілімсіз форвардтық мәмілелер.

НЕГІЗГІ ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІ

- АҚШ – Америка Құрама Штаттары
БҰҰ ААШҰ – Біріккен Ұлттар Ұйымының Азық-түлік және ауыл шаруашылық ұйымы
БИ – бағалар индексі
ЕО – Еуропалық Одақ
ЕОБ – Еуропа орталық банкі
ІЖӨ – Ішкі жалпы өнім
ҚҚС – қосылған құн салығы
ҚР ҰЭМ СК – Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті
ИИДМБ – Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың мемлекеттік бағдарламасы
ҚҚБ – Қазақстан қор биржасы
ҚРҰБ – Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі
ҚР – Қазақстан Республикасы
ОПЕК – мұнай экспорттаушы елдер ұйымы
ТБИ – тұтыну бағаларының индексі
ФАО – БҰҰ Азық-түлік және ауыл шаруашылық ұйымы
ФРЖ – Федералдық резервтік жүйе
ММІ – Money Market Index
Млрд. - миллиард
Млн. - миллион
Долл. – доллар